

SODBA SODIŠČA PRVE STOPNJE (drugi senat)

z dne 27. julija 2005*

V združenih zadevah od T-49/02 do T-51/02,

Brasserie nationale SA (prej Brasseries Funck-Bricher et Bofferding), s sedežem v Bascharageu (Luksemburg), ki jo zastopata A. Carnelutti in L. Schiltz, odvetnika, z naslovom za vročanje v Luxembourg,

Brasserie Jules Simon et Cie SCS, s sedežem v Wiltzu (Luksemburg), ki jo zastopata A. Carnelutti in J. Mosar, odvetnika,

Brasserie Battin SNC, s sedežem v Esch-sur-Alzettu (Luksemburg), ki jo zastopata A. Carnelutti in M. Santini, odvetnika,

tožeče stranke,

* Jezik postopka: francoščina.

proti

Komisiji Evropskih skupnosti, ki jo zastopata W. Wils in A. Bouquet, zastopnika, z naslovom za vročanje v Luxembourg,

tožena stranka,

zaradi predloga za razglasitev ničnosti člena 1 Odločbe Komisije 2002/759/ES z dne 5. decembra 2001 v zvezi s postopkom na podlagi člena 81 Pogodbe ES (zadeva COMP/37.800/F3 – Luksemburške pivovarne, UL 2002, L 253, str. 21) v delu, ki se nanaša na tožeče stranke, ter zaradi predloga, primarno, za razglasitev ničnosti člena 2 te odločbe v delu, v katerem so tožečim strankam naložene globe, in, podredno, za bistveno znižanje navedenih glob,

SODIŠČE PRVE STOPNJE
EVROPSKIH SKUPNOSTI (drugi senat),

v sestavi A. W. H. Meij, predsednik, N. J. Forwood, sodnik, in I. Pelikánová, sodnica,

sodni tajnik: I. Natsinas, administrator,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 16. marca 2005

izreka naslednjo

Sodbo

Dejansko stanje

- 1 Te zadeve se nanašajo na Odločbo Komisije 2002/759/ES z dne 5. decembra 2001 v zvezi s postopkom na podlagi člena 81 Pogodbe ES (zadeva COMP/37.800/F3 – Luksemburške pivovarne, UL 2002, L 253, str. 21, v nadaljevanju: Odločba).

- 2 Odločba se nanaša na sporazum, ki ga je 8. oktobra 1985 (v nadaljevanju: sporazum) podpisalo pet luksemburških pivovarn (v nadaljevanju: stranke), in sicer Brasserie nationale (v nadaljevanju: Brasserie nationale), Brasserie Jules Simon et Cie, prej imenovana Brasserie de Wiltz (v nadaljevanju: Wiltz), Brasserie Battin (v nadaljevanju: Battin) (v nadaljevanju skupaj: tožeče stranke), Brasserie de Diekirch (v nadaljevanju: Diekirch) in nazadnje Brasseries Réunies de Luxembourg Mousel et Clausen (v nadaljevanju: Mousel).

- 3 Leta 1999 je pivovarna Interbrew SA (v nadaljevanju: Interbrew) pridobila pivovarni Mousel in Diekirch. Leta 2000 je Diekirch postala hčerinska družba pivovarne Mousel. Mousel se je takrat preimenovala v Brasserie de Luxembourg Mousel-Diekirch (v nadaljevanju: Brasserie de Luxembourg).

4 V Odločbi je Brasserie nationale imenovana „Brasserie nationale-Bofferding“, na kratko „Bofferding“. Njen odvetnik je na obravnavi vseeno potrdil, da se ta izraza nanašata na isti pravni subjekt. V nadaljevanju se bo imenovala „Brasserie nationale“.

5 V členu 1 sporazuma je določeno:

„Cilj tega sporazuma je preprečevanje in reševanje sporov, ki lahko v Velikem vojvodstvu nastanejo v zvezi z vzajemnim upoštevanjem in zaščito klavzul o pivovarnah, imenovanih ‚klavzule o pivu‘, [naj je taka klavzula] pripravljena ločeno ali jo vsebuje kateri koli drug sporazum ali zaveza [...]“

6 V členu 2 sporazuma je določeno:

„Za klavzulo o pivu se šteje vsak pisni sporazum ne glede na svojo pravno veljavnost in/ali svoje trajanje in/ali svoje uveljavljanje, s katerim se je ena od pivovarn podpisnic dogovorila z gostilničarjem, da bo nabavljal izključno luksemburška piva [njene] proizvodnje ali piva, ki jih po licenci proizvaja luksemburška pivovarna in/ali prodaja luksemburška pivovarna, za določeno obdobje in/ali določeno količino piva [...]“

7 V členu 4 sporazuma je določeno:

„Podpisane pivovarne se bodo vzdržale, da bi same prodajale pivo točilnici, ki je v skladu s tem sporazumom zagotovljena drugi pivovarni podpisnici, in se zavezujejo, da bodo to strogo prepovedale tudi svojim prodajnim zastopnikom.

Pri ponovni kršitvi prodajnega zastopnika se izvede ta postopek:

pivovarna pogodbenica bo ugotovila, da njen kupec toči pivo konkurenčne pivovarne, in ga po potrebi opozorila na sporazum o nabavi. Ta sporazum bo poslala tudi prodajnemu zastopniku in ga opomnila, naj se vzdrži vsakršne dobave piva. Hkrati bo od konkurenčne pivovarne zahtevala, naj svojega prodajnega zastopnika v predpisani obliki pozove k prenehanju vsakršne dobave kupcu, ki je s pogodbo vezan na drugo pivovarno, da se prepreči vsakršno sokrivdo konkurenčne pivovarne pri ravnanju prodajnega zastopnika [...]“

8 V členu 5 sporazuma je določeno:

„Vse pivovarne podpisnice se zavezujejo, da se bodo pred dogovorom o dobavi piva in/ali dobavo piva gostilničarju, ki je pred tem nabavljal pri drugi pivovarni, pri tej pivovarni predhodno pozanimale o obstoju ‚klavzule o pivu‘ v njeno korist.

To zahtevo po informacijah bodo pisno poslale drugi pivovarni in ta bo morala predložiti informacije, ki jim bo po potrebi priložila dokazila, iz katerih bo mogoče ugotoviti, ali ‚klavzula o pivu‘ obstaja ali ne. [...] Kopija te zahteve po informacijah se lahko pošlje direktorju zveze luksemburških pivovarn.“

- 9 V členih 6 in 7 sporazuma so določene kazni za kršitev členov 4 in 5. V členih 8, 9 in 10 so določeni spravni, arbitražni in posvetovalni postopki. V členu 11 je predvidena možnost odpovedi sporazuma, če nadzor prevzame tuja družba ali če bi prišlo do sodelovanja s tujo pivovarno. Nazadnje je v členu 12 določeno, da se sporazum sklene za nedoločen čas, odpovedni rok pa je dvanajst mesecev.
- 10 Sporazum dopolnjuje izjava o nameri, ki je bila prav tako podpisana 8. oktobra 1985 (v nadaljevanju: izjava o nameri v zvezi s pivovarno Battin), v kateri piše:

„[Battin] ne krši člena 2 [sporazuma], ko distribuira pivo svojega licencodajalca, pivovarne ‚Bitburger Brauerei Th. Simon‘, ZRN, v skladu z zdaj veljavnimi pogoji in načini distribucije.

Če bi v prihodnosti sprememba pogojev in načinov te distribucije ali bistveno povečanje obsega porušilo sedanje ravnotežje distribucije [...], se bo [sporazum] lahko kadar koli odpovedal za [pivovarno Battin].“

- 11 Sporazum je bil dopolnjen tudi z izjavo o nameri, ki je bila podpisana na sestanku zveze luksemburških pivovarn (v nadaljevanju: FBL) 2. decembra 1986 (v nadaljevanju: izjava o nameri v zvezi s tujimi pivovarnami) in v kateri je določeno:

„Pivovarne podpisnice tega sporazuma izjavljajo, da želijo dati prednost za pridobivanje kupcev in sklenitev klavzule o nabavi eni od luksemburških pivovarn, če pisne informacije pivovarne, ki ima pogodbo, kažejo, da enega od njenih kupcev, čeprav ga na eno od teh pivovarn veže klavzula o dobavi, ki spada v okvir [sporazuma], pridobiva tuja pivovarna in se pripravlja, da z njim sklene pogodbo o dobavi.

Če bo luksemburška pivovarna sklenila klavzulo o nabavi z nekdanjim kupcem pivovarne, ki ji je pisno dala prednost pri pridobivanju kupcev, se ta pivovarna zavezuje, da bo ob prvi priložnosti tej pivovarni za tako izmenjavo ponudila enega od svojih kupcev, ki bi bil v podobnem položaju, za pridobivanje kupcev te pivovarne.“

Izpodbijana odločba

- 12 Komisija v Odločbi meni, da je bil cilj sporazuma, prvič, ohraniti kupce strank v luksemburškem sektorju, imenovanem „Horeca“ (hoteli, restavracije, kavarne, v nadaljevanju: gostinski sektor), in drugič, preprečiti prodiranje tujih pivovarn v ta sektor (uvodne izjave od 47 do 73).

13 Nato meni, da je sporazum lahko precej omejeval konkurenco v tem sektorju in bistveno vplival na trgovino med državami članicami. Torej sklepa, da so stranke s sprejetjem sporazuma kršile člen 81(1) ES (uvodne izjave od 74 do 85).

14 V skladu z Odločbo je bila kršitev storjena namerno v smislu člena 15(2) Uredbe Sveta št. 17 z dne 6. februarja 1962, Prva Uredba o izvajanju členov [81] in [82] Pogodbe (UL 1962, 13, str. 204), ki se je takrat uporabljala (uvodni izjavi 89 in 90).

15 V členu 1 Odločbe je določeno:

„[Stranke] so kršile člen 81(1) [ES], ko so sklenile sporazum, katerega cilja sta bila ohraniti kupce v luksemburškem gostinskem sektorju in ovirati prodiranje tujih pivovarn v ta sektor.

Kršitev je trajala od oktobra 1985 do februarja 2000.“

16 V členu 2 Odločbe je pivovarni Brasserie nationale naložena globa 400.000 EUR, pivovarnama Wiltz in Battin pa globi 24.000 EUR.

Postopek

- 17 Tožeče stranke so tožbe v sodnem tajništvu Sodišča prve stopnje vložile 26. februarja 2002.
- 18 Pisni postopki so se končali 25. novembra 2002.
- 19 Stranke so podale stališča o tem vprašanju in predsednik drugega senata je s sklepom z dne 15. februarja 2005 združil zadeve za ustni postopek in izdajo sodbe v skladu s členom 50 Poslovnika Sodišča prve stopnje.
- 20 Ker predsednik drugega senata ni mogel odločati v teh zadevah, je predsednik Sodišča prve stopnje 22. februarja 2005 na podlagi člena 32(3) Poslovnika določil sodnika N. J. Forwooda, naj dopolni senat.

Predlogi strank

- 21 Tožeča stranka v vsaki od zadev Sodišču prve stopnje predlaga, naj:

— razglasi za ničen člen 1 Odločbe v delu, v katerem je ugotovljeno, da je tožeča stranka kršila člen 81(1) ES;

- vsekakor razglasi za ničen člen 2 Odločbe v delu, v katerem je tožeči stranki naložena globa, in, podredno, bistveno zniža njen znesek;

- Komisiji naloži plačilo stroškov.

22 Komisija v vsaki od zadev Sodišču prve stopnje predlaga, naj:

- zavrne tožbo;

- tožeči stranki naloži plačilo stroškov.

Pravo

23 Tožeča stranka v vsaki od zadev navaja dva tožbena razloga, od katerih se prvi nanaša na kršitev člena 81(1) ES, drugi pa na kršitev člena 15(2) Uredbe št. 17 in obveznosti obrazložitve, določene v členu 253 ES.

1. Prvi tožbeni razlog: kršitev člena 81(1) ES

24 Prvi tožbeni razlog je razdeljen na pet delov, s katerimi tožeče stranke Komisiji očitajo, prvič, da pri presoji cilja sporazuma ni dovolj upoštevala njegovega ozadja;

drugič, da je menila, da se uporablja, ko ne obstaja nobena „klavzula o pivu“; tretjič, da ga je opredelila kot dogovor o ohranitvi kupcev in zato kot protikonkurenčnega zaradi njegovega cilja; četrtič, da je sklepala, da je njegov cilj ovirati prodiranje tujih pivovarn v luksemburški gostinski sektor, in petič, da je menila, da je imel precejšen učinek na konkurenco.

- 25 V zvezi s tem je treba poudariti, da se tretji del prvega tožbenega razloga nanaša na prvi omejevalni cilj, ki ga je Komisija upoštevala, in sicer ohranjanje kupcev pogodbenic v gostinskem sektorju v Luksemburgu, saj se četrti del tega tožbenega razloga nanaša na drugi omejevalni cilj, ki ga je Komisija upoštevala, in sicer oviranje prodiranja tujih pivovarn v luksemburški gostinski sektor. Prvi del prvega tožbenega razloga zadeva pomanjkljivo obrazložitev presoje cilja sporazuma.
- 26 Iz tega sledi, da se tretji, četrti in prvi del prvega tožbenega razloga nanašajo na presojo cilja sporazuma. Zato jih je treba preučiti skupaj.

Presoja cilja sporazuma (tretji, četrti in prvi del prvega tožbenega razloga)

Izpodbijana odločba

- 27 Komisija v Odločbi najprej opozarja, da so se stranke glede na zapisnik sestanka FBL z dne 7. oktobra 1986, kakor je bil spremenjen z zapisnikom sestanka FBL z

dne 2. decembra 1986, dogovorile o širši razlagi izraza „klavzula o pivu“, kot je predvidena v členu 2 sporazuma. V zapisniku z dne 7. oktobra 1986 je zapisano (uvodna izjava 9):

„[D]ogovorjeno je, da se sprejme in obravnava kot ‚klavzula o pivu‘:

- najem in finančna udeležba pri opreми kavarne – ne da bi bila ‚klavzula o pivu‘ izrecno omenjena, na primer pivovarna X najame nepremičnino in finančno prispeva k obnovi nepremičnine glede na njeno namembnost, vendar ne sklene ali ji ne uspe skleniti obveznosti z lastnikom;

- prevzem pravice do točenja [licenca za točilnico] s strani pivovarne, ne da bi bila izrecno omenjena ‚klavzula o pivu‘.

Ti razlagi sta sestavna dela obstoječih določb na tem področju.“

- 28 V skladu z Odločbo je bila ta razlaga potrjena z dopisom, ki ga je pivovarna Wiltz 23. oktobra 1991 poslala FBL, v njem pa je pisalo (uvodna izjava 9):

„[P]ivovarji se dogovorijo, da se sprejme in obravnava kot ‚klavzula o pivu‘

- najem;

— zagotavljanje pravice do točenja s strani pivovarne iz katerega koli naslova.“

29 Glede pravne presoje cilja sporazuma je v Odločbi navedeno (uvodna izjava 47):

„Cilj sporazuma je, prvič, omejiti konkurenco med pivovarnami podpisnicami z ohranjanjem njihovih kupcev v gostinskem sektorju v Luksemburgu. To je razvidno iz členov 4 in 5 sporazuma ter členov 6 in 7, v katerih so določene kazni za kršitev teh določb (uvodne izjave od 48 do 66). Poleg tega je cilj sporazuma ovirati prodiranje tujih pivovarn v luksemburški gostinski sektor. Ta drugi cilj, ki omejuje konkurenco, izhaja predvsem iz druge izjave, priložene sporazumu (uvodne izjave od 67 do 73).“

30 Glede prvega omejevalnega cilja se šteje, da je v členu 4 sporazuma vsaki pivovarni podpisnici in njenim prodajnim zastopnikom prepovedana dobava piva točilnicam, zagotovljenim drugim luksemburškim pivovarnam. V skladu z Odločbo se je ta prepoved uporabljala v treh primerih, in sicer pri neobstoju pogodbe o dobavi ali „klavzule o pivu“, pri neveljavni ali neuveljavljeni „klavzuli o pivu“ in pri veljavni „klavzuli o pivu“, ter je v vsakem od teh primerov pomenila omejevanje konkurence. V skladu z Odločbo je bil v vsakem od teh primerov cilj sporazuma omejevanje konkurence (uvodna izjava 48).

31 Za prvi primer je navedeno, da je bilo s členom 4 sporazuma, če je pivovarna financirala opremo ali pridobila pravico za točenje, vendar ni sklenila pogodbe z gostilničarjem ali mu naložila klavzule o izključni nabavi, temu gostilničarju

preprečena nabava pri drugih luksemburških pivovarnah, tako da je prva pivovarna ohranila svoje kupce, svoboda delovanja gostilničarja in tretjih pivovarn pa je bila omejena (uvodna izjava 50).

- 32 Za drugi primer je navedeno, da je sporazum presegel omejitve, naložene z zakonom, saj je strankam nalagal obveznost spoštovanja „klavzul o pivu“, ki niso bile veljavne ali niso bile uveljavljene, na primer zaradi kršitve pogodbenih obveznosti pivovarne do gostilničarja. Stranke so tako zmanjšale svojo svobodo delovanja in si podelile ugodnosti glede ohranjanja kupcev in pravne varnosti, ki jih ne bi dobile v normalnih konkurenčnih razmerah. V Odločbi je dodano, da luksemburška sodna praksa o ničnosti pogodb zaradi nedoločitve cene ali količine ne obstaja več od marca 1996, vendar stranke takrat niso prekinile sporazuma. Poleg tega je izraz „ne glede na svojo pravno veljavnost in/ali svoje trajanje in/ali svoje uveljavljanje“ v skladu z Odločbo razširil jamstvo iz člena 4 na neveljavne ali neveljavljene pogodbe tudi zaradi drugih razlogov, in ne samo zaradi nedoločitve cene ali količine (uvodne izjave od 52 do 55).
- 33 Za tretji primer je v Odločbi navedeno, prvič, da je bila s členom 4 sporazuma prepovedana „vsaka prodaja piva v točilnici [...], zagotovljeni eni od drugih pivovarn podpisnic“, medtem ko je bila obveznost iz člena 7(1) Uredbe Komisije (EGS) št. 1984/83 z dne 22. junija 1983 o uporabi člena [81](3) [ES] za kategorije sporazumov o izključni nabavi (UL L 173, str. 5), kakor je bila nazadnje spremenjena z Uredbo Komisije (ES) št. 1582/97 z dne 30. julija 1997 (UL L 214, str. 27), omejena na pivo iste vrste, kot ga dobavlja pivovarna pogodbenica. Drugič, s sporazumom je bila prepovedana vsakršna dobava točilnici, zagotovljeni drugi stranki, čeprav je po mnenju strank kazen, določena v civilnem pravu za take dobave, omejena na plačilo odškodnine. Vendar naj bi bilo iz različnih razlogov mogoče, da gostilničar želi prekiniti pogodbo in prevzeti finančne posledice te prekinitve. Sporazum naj bi onemogočal to možnost arbitraže gostilničarjev in naj bi se torej uporabljal za ohranjanje neučinkovitih odnosov (uvodne izjave od 56 do 58).

- 34 Nato je v Odločbi navedeno, da omejevanje konkurence zaradi cilja sporazuma izhaja, prvič, iz dejstva, ki ga stranke niso izpodbijale, da se je sporazum izvajal tudi brez pogodbe o dobavi ali „klavzule o pivu“ in da torej ni mogel biti predmet nikakršnega spora (uvodna izjava 59).
- 35 Drugič, Komisija v Odločbi opozarja, da je sporazum sledil več drugim sporazumom med luksemburškimi pivovarnami, na primer sporazumu z dne 1. septembra 1966, pri katerem so sodelovale vse pivovarne pogodbenice, ter sporazumoma z dne 13. junija 1975 in 28. aprila 1983, pri katerih sta sodelovali pivovarni Brasserie nationale in Mousel. Ti prejšnji sporazumi naj bi pivovarne podpisnice že zavezovali k popolnemu upoštevanju njihovih kupcev, ne da bi se sklicevali na klavzulo o izključni nabavi in omenjali kakršno koli težavo glede pravne varnosti. V skladu z Odločbo razlage sporazuma ni mogoče v celoti ločiti od njenega zgodovinskega ozadja, ki lahko meče dvom na razlog pravne negotovosti, ki ga stranke navajajo za utemeljitev sporazuma (uvodna izjava 60).
- 36 Tretjič, v Odločbi je navedeno, da presoja cilja sporazuma ni odvisna od subjektivnih namenov strank, saj sporazum očitno lahko omejuje ali izkrivlja konkurenco (uvodna izjava 61).
- 37 Četrtrič, Komisija je v zvezi z vprašanjem pravne negotovosti, ki so ga navedle stranke, poudarila, da na podlagi veljavnih predpisov nacionalnega civilnega prava takšno vprašanje zadeva različne vrste pogodb v različnih industrijskih sektorjih in različnih državah članicah ter je del vseh poslovnih tveganj, s katerimi se mora vsako podjetje samostojno spopasti. V skladu z Odločbo to vprašanje „ne upravičuje omejevalnega sporazuma, katerega koristi so zagotovljene nacionalnim podjetjem“, in „ne upravičuje odstopanja“ od člena 81(1) ES (uvodna izjava 62).

- 38 Poleg tega je v Odločbi navedeno, da je direktor zveze FBL izrecno priznal pravno neveljavnost sporazuma, ko je na spravnem sestanku pivovarn Brasserie nationale in Diekirch, ki je bil 19. marca 1996, izjavil, da „čeprav medpivovarske [določbe] nimajo pravne veljave, so vanje vnesli duh, ki prevladuje“ (uvodna izjava 63).
- 39 Nato je v Odločbi navedeno, da se s členom 5 sporazuma krepi omejevanje konkurence, ki je posledica člena 4, s tem, da se zagotavlja njegovo dejansko izvajanje, ter da se s členoma 6 in 7 krepijo obveznosti, naložene s členoma 4 in 5, ter določajo kazni, ki presegajo tiste, določene v civilnem pravu (uvodne izjave od 64 do 66).
- 40 Glede drugega omejevalnega cilja, in sicer oviranja prodiranja tujih pivovarn v luksemburški gostinski sektor, je v Odločbi navedeno, da izjava o nameri v zvezi s tujimi pivovarnami določa posvetovanje strank za dajanje prednosti pri pridobivanju kupcev eni od „luksemburških pivovarn“, in nato, če bi bilo to pridobivanje kupcev uspešno, izravnalni mehanizem izmenjave točilnic med dvema zadevnima strankama. Ta cilj naj bi bil potrjen tako, da je direktor zveze FBL na zgoraj omenjenem spravnem sestanku pivovarn Brasserie nationale in Diekirch, ki je bil 19. marca 1996, izjavil, da „je treba preprečiti [...] množičen prihod tujih pivovarn na [njihov] trg“. Čeprav ta opazka ne zavezuje strank, bi jo bilo vseeno treba upoštevati pri razlagi sporazuma, saj je bila izrečena na sestanku o izvajanju navedenega sporazuma. V skladu z Odločbo tega drugega omejevalnega cilja ni mogoče ločiti od prvega, saj je omejevanje prodiranja tujih pivovarn na luksemburški trg pripomoglo k ohranjanju stabilnih odnosov med strankami. Namen izjave o nameri v zvezi s pivovarno Battin naj bi bil ohraniti „sedanje ravnotežje distribucije“, kar naj bi pomenilo, da po mnenju strank obstaja določeno ravnotežje, ki ga je treba zaščititi. Nazadnje, v Odločbi je navedeno, da je v členu 11 sporazuma določena možnost njegove odpovedi za pivovarno pogodbenico, ki sodeluje s tujo pivovarno (uvodne izjave od 67 do 73).

Trditve strank

— Domnevno napačna opredelitev sporazuma, kot da je njegov cilj ohranjanje kupcev (tretji del prvega tožbenega razloga)

- 41 Tožeče stranke očitajo Komisiji, da je sporazum opredelila kot sporazum o ohranjanju kupcev in zato kot protikonkurenčen zaradi njegovega cilja.
- 42 Po mnenju tožečih strank je bil namreč edini cilj sporazuma upoštevanje pogodbeno dogovorjenih izključnih pravic med točilnico in pivovarno, za katere je Sodišče priznalo, da nimajo protikonkurenčnega cilja (sodba z dne 28. februarja 1991 v zadevi Delimitis, C-234/89, Recueil, str. I-935). Brasserie nationale dodaja, da je ta cilj sporazuma razviden iz vsakega od primerov, v katerih so se stranke sklicevale na sporazum in ki so navedeni v Odločbi.
- 43 Glede ugotovitve, da je korist sporazuma zagotovljena nacionalnim pivovarnam (uvodna izjava 62 Odločbe), tožeče stranke trdijo, da je bil sporazum odprt za vse pivovarne v Luksemburgu. Dodajajo, da pivovarni Mousel in Diekirch nista bili izrinjeni iz sporazuma, potem ko ju je prevzela pivovarna Interbrew.
- 44 Po mnenju tožečih strank naj bi mehanizem izmenjave informacij iz člena 5 sporazuma omogočal omejitev obsega tega sporazuma na pisne „klavzule o pivu“. V izmenjani kopiji pogodbe naj bi bile poslovno občutljive informacije prikrite. Brasserie nationale dodaja, da naj bi bila v členu 4 sporazuma samo izražena zaveza

strank, da bodo upoštevale izključne pravice. Izraz „zagotovljena točilnica“, uporabljen v tem členu, naj bi pomenil samo „vezana“ na pivovarno zaradi „klavzule o pivu“, kar naj bi bilo potrjeno s tretjim pododstavkom navedenega člena.

45 Tožeče stranke glede sporazumov, sklenjenih pred sporazumom in navedenih v uvodni izjavi 60 Odločbe, trdijo, da je njihova presoja v Odločbi izkrivljena. Pojasnjujejo, da naj bi bil cilj sporazumov iz let 1980 in 1981 ter obravnavanega sporazuma zagotavljanje pogodbeno dogovorjenih izključnih pravic, drugače kot pri sporazumih iz let 1975 in 1983. Brasserie nationale tudi pojasnjuje, da je bila večina teh sporazumov sklenjenih pred Pogodbo EGS, da so sporazumi, sklenjeni po sprejetju te pogodbe, zavezovali samo dve stranki, da Komisija od teh zadnjih sporazumov ni vedela za sporazum iz leta 1980 ter da je bil edini večstranski sporazum sklenjen leta 1966, torej pred iztekom prehodnega obdobja, in se je končal dolgo pred sprejetjem obravnavanega sporazuma.

46 Glede opazke direktorja zveze FBL iz uvodne izjave 63 Odločbe (glej zgoraj navedeno točko 38) Brasserie nationale izpodbija pristojnost direktorja, saj so naloge zveze FBL omejene in mu vloga njenega direktorja ne omogoča poznavanja trga. Poleg tega naj njegovo stališče o veljavnosti sporazuma ne bi bilo pravilno. Po mnenju pivovarne Brasserie nationale sporazum, če je njegov cilj samo zagotavljanje upoštevanja ekskluzivnih sporazumov, ki ne vključujejo prestopa meja, namreč ne zadeva uvoza ali izvoza (sodba Sodišča z dne 18. marca 1970 v zadevi Bilger, 43/69, Recueil, str. 127). Zato po mnenju Brasserie nationale sporazuma ni bilo treba priglasiti v skladu s členom 4(2) Uredbe št. 17, tako da je ostal veljaven do morebitne ugotovitve kršitve. Pivovarni Wiltz in Battin izpodbijata tudi veljavnost navedene izjave direktorja zveze FBL ter prav tako opozarjata, da sporazum ne zadeva uvoza ali izvoza.

47 Dalje, tožeče stranke trdijo, da je bil sporazum sprejet iz treh razlogov. Brasserie nationale se sklicuje na te razloge samo glede drugega in tretjega primera, navedenega v Odločbi, in sicer primera neveljavne ali neuveljavljene „klavzule

o pivu“ ter primera veljavne „klavzule o pivu“, ter ponavlja, da prvi primer, in sicer neobstoj „klavzule o pivu“, ne spada na področje sporazuma.

- 48 Tožeče stranke glede prvega razloga trdijo, da so luksemburška sodišča sistematično razveljavila pogodbe, ki so vsebovale „klavzulo o pivu“, zaradi nedoločitve cene in količine na podlagi francoske sodne prakse o podobnih določbah civilnega prava. Brasserie nationale dodaja, da je bil sporazum alternativen način reševanja sporov, s katerim je bilo glede na to sodno prakso zavrnjeno vprašanje veljavnosti „klavzul o pivu“, in da je bil zato izraz „ne glede na svojo pravno veljavnost [...] in/ali svoje uveljavljanje“ vključen v člen 2 sporazuma.
- 49 Tožeče stranke pojasnjujejo, da je tveganje sklicevanja na ničnost pogodbe, ki vsebuje „klavzulo o pivu“, pred luksemburškimi sodišči obstajalo ne glede na izhodišče sodnega spora, saj je vsaka tožba, vključno s tožbo zaradi odstopa od navedene pogodbe ali njenega neizvajanja, zadevno pivovarno izpostavljala temu tveganju. Čeprav je bila zgoraj navedena francoska sodna praksa razveljavljena leta 1995, čemur je v Luksemburgu marca 1966 sledila prvostopenjska sodba, samo ta sodba po mnenju tožečih strank ni mogla biti dovolj za odpravo tega tveganja. Ni bilo pomembno, da je bila ta francoska sodna praksa soglasna ali večinska. Brasserie nationale v odgovoru na trditve Komisije dodaja, da dejstvo, da je bila francoska sodna praksa spremenjena v dveh fazah, ne vpliva na dejanski datum spremembe v luksemburški praksi, da je bilo treba čakati od tri do štiri leta, da je luksemburška sodba o pritožbi v zadevi piva potrdila to spremembo v francoski sodni praksi, ter da je bila za načrtovane rešitve za uskladitev z zadevno sodno prakso prav tako značilna negotovost in da so bile te rešitve vsekakor neprilagojene distribuciji piva. V zvezi s predlaganim dodatkom, s katerim bi bilo izraženo dejstvo, da se sporazum nanaša na primere ničnosti, v katerih pogodbe niso bile nične zaradi nedoločitve cene ali količine, Brasserie nationale trdi, da neobstoj uradne vključitve tega dodatka predvsem kaže, da ga stranke niso sprejele.

- 50 Tožeče stranke glede drugega razloga trdijo, da je bila pivovarna, ki je z gostilničarjem sklenila novo pogodbo, ki je vsebovala „klavzulo o pivu“, izpostavljena tveganju, da bo druga pivovarna proti njej vložila tožbo zaradi sotorilstva tretje stranke pri kršitvi obveznosti gostilničarja. Po mnenju tožečih strank je to tveganje, čeprav majhno z vidika zgoraj navedene sodne prakse o ničnosti, lahko privedlo do dolgotrajnega in dragega sodnega postopka. Nasprotno pa tožeče stranke menijo, da če bi bilo sotorilstvo tretje stranke v obrobni primereh lahko rešitev za pivovarno, ki je žrtev nelojlnosti gostilničarja, bi učinkovitost te rešitve zahtevala podoben postopek.
- 51 Tožeče stranke glede tretjega razloga trdijo, da pivovarne nimajo na voljo učinkovitega pravnega sredstva za zagotavljanje upoštevanja dogovorjenih izključnih pravic. Odprava pomanjkljivosti nacionalnega prava naj bi bila klasičen razlog za uporabo zasebnih pravil. Vprašanje, ali je sporazum v nasprotju z javnim redom, naj bi bilo v pristojnosti samo luksemburških sodišč, tako da bi se moral šteti za zakonit.
- 52 Nato tožeče stranke trdijo, da so daleč od tega, da bi sporazum omejeval njihovo svobodo delovanja, tega izvajale zaradi zagotavljanja upoštevanja podpisanih pogodb. Ob domnevi, da je imel sporazum učinek omejevanja konkurence, ki ga je mogoče ločiti od učinka „klavzul o pivu“, bi bil upravičen z nujnostjo ohranjanja poslovne lojalnosti. Brasserie nationale se v zvezi s tem sklicuje na sodbi Sodišča z dne 20. februarja 1979 v zadevi Rewe-Zentral, imenovani „Cassis de Dijon“ (120/78, Recueil, str. 649), ter z dne 19. februarja 2002 v zadevi Wouters in drugi (C-309/99, Recueil, str. I-1577). Po mnenju tožečih strank stanje luksemburškega prava ne more biti „meja“, ki določa raven jamstva, ki si jo lahko podelijo za zagotavljanje te poslovne lojalnosti. Poleg tega si prizadevajo dokazati analogijo s členom 5(c) Kodeksa poslovnega ravnanja Inštituta pooblaščenih zastopnikov pri Evropskem patentnem uradu (v nadaljevanju: IMA), za katerega naj bi Komisija v odločbi, ki je bila predmet sodbe Sodišča prve stopnje z dne 28. marca 2001 v zadevi Inštitut pooblaščenih zastopnikov proti Komisiji (T-144/99, Recueil, str. II-1087, točki 89 in 90), priznala, da ne zahteva ugovora. Po mnenju tožečih strank je sporazum prepovedoval samo sklenitev pogodbe z gostilničarjem, že vezanim na konkurenta s pogodbo, ki je vsebovala „klavzulo o pivu“, in ni pomenil nobene prepovedi, ko se je poslovno razmerje končalo.

- 53 Tožeče stranke poleg tega izpodbijajo dejstvo, da je sporazum ščitil „neučinkovite odnose med pivovarno in gostilničarjem“ (uvodna izjava 57 Odločbe). Pojma veljavnosti in uveljavljanja, navedena v členu 2 sporazuma, naj bi se namreč nanašala samo na napake, ki vplivajo na pogodbo ob njeni sestavi, cilj ali posledica sporazuma pa naj ne bi bila prepoved odpovedi pri resnih neizpolnitvah obveznosti pivovarne do gostilničarja.
- 54 Glede ugotovitev, da je sporazum bolj omejevalen kot „klavzule o pivu“, saj člen 4 tega sporazuma prepoveduje „vsakršno prodajo piva“ gostilničarju, vezanemu na eno od strank (uvodna izjava 56 Odločbe), tožeče stranke trdijo, da je sporazum veljal samo za piva vrste „pils“. Brasserie nationale navaja, da se za luksemburško pivovarno pojem piva nanaša samo na piva te vrste, in dodaja, da sta pivovarni Mousel in Diekirch šele dolgo po sklenitvi sporazuma začeli distribuirati druge vrste piva. Wiltz in Battin trdita, da smisel člena 4 ne more biti preprečevanje strankam, da dobavljajo piva, ki jih proizvajajo ali distribuirajo. Ta naj bi bila samo vrste „pils“.
- 55 Končno, Brasserie nationale trdi, da sistem izmenjave informacij, določen s sporazumom, ni povezan s sistemom, ki je bil predmet sodb z dne 27. oktobra 1994 v zadevi Fiatagri in New Holland Ford proti Komisiji (T-34/92, Recueil, str. II -905) ter zadevi Deere proti Komisiji (T-35/92, Recueil, str. II-957), ki naj bi bili edini, v katerih je Sodišče prve stopnje kaznovalo izmenjavo informacij, ki ni zadevala cen in ni bila podlaga za drug protikonkurenčni mehanizem.
- 56 Komisija izpodbija utemeljenost tega dela prvega tožbenega razloga.

— Domnevno napačna opredelitev sporazuma, kot da je njegov cilj ovirati prodiranje v luksemburški gostinski sektor (četrti del prvega tožbenega razloga)

57 Tožeče stranke trdijo, da Komisija ni pravilno sklepala, da je cilj sporazuma ovirati prodiranje tujih pivovarn v luksemburški gostinski sektor.

58 Po mnenju tožečih strank je namen sporazuma samo preprečevati, da bi tuje pivovarne kršile „klavzule o pivu“, in hkrati ohranjati možnost, da se luksemburška pivovarna uspešno odzove na ponudbo gostilničarja, ki namerava skleniti pogodbo s tujo pivovarno. Poleg tega naj bi bil sporazum upravičen zaradi izjemnega položaja v Luksemburgu, zlasti nesorazmerja sil med luksemburškimi in tujimi pivovarnami, ter neobičajnega položaja zaradi nelojalnosti gostilničarjev. Brasserie nationale dodaja, da naj jim sporazum, ker Komisija ne izpodbija „klavzul o pivu“, posredno ne bi mogel škoditi. Sicer pa naj sporazum tujim pivovarnam ne bi preprečeval sklenitve pogodb. Nazadnje, izravnalni mehanizem, predviden v izjavi o nameri v zvezi s tujimi pivovarnami, naj ne bi bil predmet posebne kritike.

59 Brasserie nationale glede izjave o nameri v zvezi s pivovarno Battin trdi, da prvi pododstavek te izjave spodbuja predvsem prodiranje tujih piv v Luksemburg. Izraz „ravnotežje“, uporabljen v drugem pododstavku te izjave, naj bi pomenil samo željo po ohranitvi možnosti, da nacionalna ponudba ostane prisotna, ko se točilnica odpre konkurenci.

60 Tožeče stranke tudi trdijo, da se člen 11 sporazuma ni nikoli izvajal. Brasserie nationale dodaja, da ni imel nobenega odvrtačnega učinka niti si pivovarne niso

prizadevale zanj. Wiltz in Battin dodajata, da je člen 11 samo postranskega pomena, kot naj bi bilo priznано v uvodni izjavi 72 Odločbe. Možnost odstopa od pogodbe, predvidena v izjavi o nameri v zvezi s pivovarno Battin, naj torej tudi ne bi bila omejitvev.

61 Tožeče stranke glede izjave direktorja zveze FBL iz uvodne izjave 68 Odločbe ponovno trdijo, da je njegova pristojnost sporna. Brasserie nationale dodaja, da ta izjava zavezuje samo direktorja in ne predstavlja stališča Brasserie nationale.

62 Nazadnje, Brasserie nationale trdi, da Odločba vsebuje protislovno obrazložitev, saj strankam očita, da so tujim pivovarnam zavrnille ugodnosti, ki se sicer štejejo za nesprejemljive med nacionalnimi pivovarnami.

63 Komisija izpodbija utemeljenost tega dela prvega tožbenega razloga.

— Nezadostno upoštevanje ozadja sporazuma pri presoji njegovega cilja (prvi del prvega tožbenega razloga)

64 Tožeče stranke Komisiji očitajo, da pri presoji cilja sporazuma ni dovolj upoštevala njegovega ozadja. Ta napaka naj bi upravičevala razglasitev ničnosti Odločbe, zlasti ker naj bi bila vzrok resnih nesmislov pri razlagi sporazuma.

- 65 Tožeče stranke namreč trdijo, da opredelitev omejevalnega cilja, če je odveč dokazati učinke omejevalnega sporazuma zaradi njegovega cilja, zahteva analizo ozadja (sodba Sodišča z dne 8. novembra 1983 v združenih zadevah IAZ in drugi proti Komisiji, od 96/82 do 102/82, 104/82, 105/82, 108/82 in 110/82, Recueil, str. 3369, točke od 23 do 25). Brasserie nationale se poleg tega sklicuje na sodbi Sodišča z dne 30. junija 1966 v zadevi Société technique minière (56/65, Recueil, str. 337, 359 in 360) in z dne 28. marca 1984 v združenih zadevah CRAM in Rheinzink proti Komisiji (29/83 in 30/83, Recueil, str. 1679, točka 26), zgoraj navedeno sodbo Wouters in drugi, točka 97, ter sodbi Sodišča prve stopnje z dne 12. julija 2001 v združenih zadevah Tate & Lyle in drugi proti Komisiji (T-202/98, T-204/98 in T-207/98, Recueil, str. II-2035, točke od 44 do 53) ter z dne 18. septembra 2001 v zadevi M6 in drugi proti Komisiji (T-112/99, Recueil, str. II-2459, točka 76).
- 66 Vendar po mnenju tožečih strank, razen ene, dejanski okvir, v katerem je učinkoval sporazum, ni bil predmet presoje cilja tega sporazuma. Tožeče stranke se v zvezi z navedenim dejanskim okvirom sklicujejo na dinamičnost zadevnega sektorja glede na tržne deleže, ki se med pivovarji zelo razlikujejo, in edinstveno odprtje tega sektorja uvozu v Skupnosti. Trdijo namreč, da je več kot 33 % piva, zaužitega v Luksemburgu, tujega izvora, in poudarjajo prisotnost velikih proizvajalcev na mejah. Brasserie nationale poleg tega navaja obstoj številnih točilnic, ki niso vezane na stranke ter so lahko ugodna priložnost za dodatno konkurenco med luksemburškimi in tujimi pivovarnami. Na obravnavi je dodala, da so te točilnice vezane na tuje pivovarje s klavzulami o izključni nabavi.
- 67 Nobeden od elementov, navedenih v uvodnih izjavah od 59 do 63 Odločbe za utemeljitev presoje Komisije o cilju sporazuma, naj ne bi vseboval opisa gospodarskega okvira tega sporazuma, niti s sklicevanjem na uvodne izjave od 74 do 76 ne. Namen zadnjenavedenih uvodnih izjav naj bi bil ugotoviti, da je bilo omejevanje precejšnje, kar pomeni fazo utemeljevanja, ki se razlikuje od faze, v kateri je bil sporazum opredeljen kot omejevalen zaradi svojega cilja.
- 68 Enako naj bi veljalo za opredelitev omejevanja konkurence tujih pivovarn (uvodne izjave od 67 do 73 Odločbe).

69 Komisija izpodbija utemeljenost tega dela prvega tožbenega razloga.

Presoja Sodišča prve stopnje

— Domnevno napačna opredelitev sporazuma, kot da je njegov cilj ohranjanje kupcev (tretji del prvega tožbenega razloga)

70 Najprej je treba preučiti trditve tožečih strank, s katerimi želijo te ovreči več dejstev, ki jih je Komisija v Odločbi upoštevala pri ugotovitvi, da je cilj sporazuma ohranjanje kupcev.

71 Prvič, v zvezi z njihovim izpodbijanjem ugotovitve, da je sporazum prepovedoval vsakršno prodajo piva gostilničarju, vezanemu na eno od strank (uvodna izjava 56 Odločbe), je dovolj spomniti, da se člen 4 sporazuma izrecno nanaša na „vsakršno prodajo piva“. Zaradi tega jasnega izraza je treba to trditev zavrnilo, saj je ne potrjuje nobeno dejstvo.

72 Drugič, enako velja za trditev, da se pojma veljavnost in uveljavljanje iz člena 2 sporazuma nanašata samo na napake, ki vplivajo na pogodbo ob njeni sestavi. Taka omejitev v resnici v navedenem členu 2 ni predvidena in te trditve ne podpira nobeno dejstvo.

- 73 Tretjič, v zvezi s trditvijo, da mehanizem izmenjave informacij iz člena 5 sporazuma omogoča omejitev njegovega obsega na pisne „klavzule o pivu“, je dovolj spomniti, kot trdi Komisija, da to trditev izpodbija dejstvo, kot bo predstavljeno pri preučitvi drugega dela tega tožbenega razloga, da se je sporazum uporabljal v celoti tudi pri neobstoju „klavzule o pivu“.
- 74 Četrtič, tožeče stranke nasprotujejo upoštevanju sporazumov, sklenjenih pred sporazumom, v uvodni izjavi 60 Odločbe.
- 75 V zvezi s tem je treba najprej spomniti, da sporazuma iz let 1980 in 1981 v Odločbi nista navedena. Zato trditev, da se razlikujeta od sporazumov iz let 1975 in 1983, ni upoštevna. Nato je treba ugotoviti, da je Komisija sporazume iz let 1966, 1975 in 1983 upoštevala samo za sklepanje, da razlage obravnavanega sporazuma ni mogoče v celoti ločiti od zadnjenavedenih sporazumov in da so ti lahko ustvarili dvom o razlogu pravne negotovosti, ki ga stranke navajajo za upravičenje sporazuma. Glede na to ugotovitev trditve pivovarne Brasserie nationale o teh zadnjenavedenih sporazumih niso bistvene.
- 76 Nazadnje, tožeče stranke nasprotujejo upoštevanju opazke direktorja zveze FBL iz uvodne izjave 63 Odločbe o zaščitnem duhu sporazuma (glej zgoraj navedeno točko 38).
- 77 V zvezi s tem je treba spomniti, kot trdi Komisija, da je bil ta direktor akter in privilegirana priča sporazuma. Na primer, ni sporno, da je zadevno opazko izrekel na spravnem sestanku dveh strank. Poleg tega je v členu 5 sporazuma predvidena

možnost, da mu stranka pošlje kopijo zahtevka za informacije, ki jo na podlagi te določbe pošlje drugi stranki. Tako so stranke direktorju podelile vlogo posrednika.

- 78 Glede domnevne nepravilnosti te opazke, saj naj sporazum ne bi zadeval uvoza ali izvoza, je dovolj spomniti, da tožeče stranke zaradi izjav o nameri v zvezi s pivovarno Battin in tujimi pivovarnami ne morejo veljavno trditi, da sporazum ni zadeval uvoza ali izvoza. Sodba Bilger, navedena zgoraj v podporo tej trditvi, ni upoštevna, zlasti ker se je nanašala na vertikalni sporazum, medtem ko je obravnavani sporazum horizontalen.
- 79 Iz tega sledi, da tožeče stranke niso ovrgle nobenega dejstva, ki ga je Komisija v Odločbi upoštevala za sklepanje, da je bil predmet sporazuma ohranjanje kupcev.
- 80 Nato je treba preučiti druge trditve, ki so jih tožeče stranke navedle v podporo temu delu prvega tožbenega razloga.
- 81 Glede treh razlogov, na katerih domnevno temelji sporazum in ki so navedeni v zgoraj navedenih točkah od 47 do 51, je treba spomniti, da čeprav se štejejo za dokazane, ne morejo upravičiti omejevalnega sporazuma, katerega cilj je protikonkurenčen. Ni namreč mogoče sprejeti, da podjetja poskušajo omiliti učinke pravnih pravil, ki jih štejejo za pretirano neugodne, s sklenitvijo omejevalnih sporazumov, katerih cilj je odprava teh neugodnosti, saj naj bi ta pravila ustvarjala neravnotežje v njihovo škodo (glej v tem smislu sodbo Sodišča prve stopnje z dne 21. februarja 1995 v zadevi SPO in drugi proti Komisiji, T-29/92, Recueil, str. II-289, točka 256, v okviru uporabe člena 81(3) ES, ter sodbo Sodišča z dne

15. oktobra 2002 v združenih zadevah Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi proti Komisiji, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, od C-250/99 P do C-252/99 P in C-254/99 P, Recueil, str. I-8375, točka 487, v zvezi s krizo na trgu). Treba je dodati, da so se morali ne samo tožeče stranke, ampak tudi vsi gospodarski subjekti spopadati s težavami, ki naj bi se s sporazumom domnevno omilile.

82 V preostalem je treba spomniti, kot trdi Komisija, da je iz spisa razvidno, kot bo predstavljeno v drugem delu tega tožbenega razloga, da se je sporazum uporabljal tudi pri neobstoju „klavzule o pivu“ in da njegov cilj ni bil omejen na odpravo treh težav, ki so jih navedle tožeče stranke in so navedene zgoraj v točkah od 47 do 51.

83 Če je treba trditve tožečih strank, kot so bile pojasnjene na obravnavi, razumeti tako, da je bil cilj sporazuma glede na tri zgoraj navedene težave ponovno vzpostaviti pravni položaj, ki je bil v skladu z Uredbo št. 1984/83, je treba opozoriti, da prepoved iz člena 4 sporazuma zelo presega to, kar je dovoljeno s členom 7(1) te uredbe. Poleg tega ta uredba dovoljuje samo določene omejitve konkurence v vertikalnem odnosu med prodajnim posrednikom in dobaviteljem (glej zlasti člena 1 in 6), medtem ko je obravnavani sporazum horizontalni sporazum. Vsekakor tožeče stranke sploh niso poskušale dokazati, da je bila uporaba horizontalnega sporazuma nujno potrebna za rešitev težav, ki so domnevno obstajale na vertikalni ravni.

84 Nato tožeče stranke trdijo, da je bil edini cilj sporazuma doseči upoštevanje izključnih pravic, o katerih sta se s pogodbo dogovorila gostilničar in pivovarna. Poleg tega naj bi bil sporazum upravičen zaradi nujnosti ohranjanja poslovne lojalnosti.

- 85 V zvezi s tem je dovolj spomniti, da kljub domnevi, da so te okoliščine dokazane, ugotovitve, da je bil cilj sporazuma omejiti konkurenco na skupnem trgu, ne more ovreči domnevnega dejstva, da si tudi ta sporazum prizadeva za zakonit cilj (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo IAZ in drugi proti Komisiji, točka 25). Tožeče stranke se ne morejo uspešno sklicevati na zgoraj navedeno sodbo *Delimitis*, saj je bila izrečena v zadevi, ki se je nanašala na vertikalne odnose, medtem ko obravnavani primer zadeva horizontalni sporazum. Poleg tega je treba zavrniti sklicevanje pivovarne *Brasserie nationale* na zgoraj navedeni sodbi *Cassis de Dijon* ter *Wouters* in drugi. Če je dokazano, da je po naravi cilj sporazuma omejevanje konkurence, kot je delitev strank, ta sporazum na podlagi načela razumne presoje (*rule of reason*) ne more biti izvzet iz področja uporabe člena 81(1) ES, ker naj bi si prizadeval tudi za druge cilje, kakršni se obravnavajo v teh sodbah.
- 86 Glede trditve, ki temelji na zgoraj navedeni sodbi Inštitut pooblaščenih zastopnikov proti Komisiji, je treba spomniti, prvič, da člen 5(c) Kodeksa poslovnega ravnanja inštituta IMA vsebuje samo prepoved ponujanja nezahtevanih storitev za zadeve, ki jih je obravnaval drug zastopnik (točka 89). Vendar taka prepoved še zdaleč ni primerljiva s prepovedmi, naloženimi s sporazumom. V navedeni zadevi se je prepoved nanašala samo na pobudo pridobivanja kupca, medtem ko je bilo s sporazumom strankam prepovedano predvsem odgovarjanje na prošnje za sklenitev pogodbe. Drugič, ta prepoved je temeljila predvsem na deontoloških razlogih, drugače kot sporazum, ki se je nanašal na delitev strank. To trditev je torej treba zavrniti.
- 87 Nazadnje, tožeče stranke izpodbijajo dejstvo, da naj bi bila korist sporazuma zagotovljena nacionalnim pivovarnam (uvodna izjava 62 Odločbe). V zvezi s tem je treba spomniti, da ta trditev ni zadostno utemeljena. Čeprav tožeče stranke trdijo, da je bil sporazum odprt za vse pivovarne v Luksemburgu, je treba ugotoviti, da ga ni podpisala nobena tuja pivovarna. Trditev, da dve luksemburški pivovarni nista bili izločeni iz sporazuma, potem ko ju je prevzela tuja pivovarna, ne dokazuje, da so tuje

pivovarne lahko pristopile k sporazumu. Nasprotno, saj določba člena 11, ki določa izločitev stranke podpisnice sporazuma, če jo prevzame tuja družba ali sodeluje s tujo pivovarno, dokazuje, da naj bi bil sporazum namenjen samo nacionalnim pivovarnam. Dejstvo, da se ta člen ni nikoli izvajal, ne spremeni te ugotovitve.

88 Iz teh ugotovitev izhaja, da ni mogoče sprejeti nobene od trditev, navedenih v podporo tretjemu delu prvega tožbenega razloga. Zato ga je treba zavrnilo.

— Domnevno nepravilna opredelitev sporazuma, kot da je njegov cilj ovirati prodiranje v luksemburški gostinski sektor (četrti del prvega tožbenega razloga)

89 Treba je ugotoviti, da so stranke z izjavo o nameri v zvezi s tujimi pivovarnami druga drugi zagotovile prednost pri pridobivanju kupcev in sklenitvi pogodbe o nabavi z gostilničarjem, ki je vezan na eno od njih in se pripravlja na sklenitev pogodbe s tujo pivovarno. V izjavi o nameri v zvezi s pivovarno Battin je bila predvidena možnost odpovedi sporazuma za pivovarno Battin, če bi ta spremenila pogoje distribucije nekaterih tujih piv. Nazadnje je bila v členu 11 sporazuma predvidena možnost odpovedi sporazuma, če bi nadzor prevzela tuja družba ali če bi prišlo do sodelovanja s tujo pivovarno.

90 Poleg tega je treba ugotoviti, kot Komisija upravičeno opozarja, da se je mehanizem, uveden z izjavo o nameri v zvezi s tujimi pivovarnami, nanašal samo na tujo pivovarno, ki je želela dobavljati luksemburškemu gostilničarju, vendar ni ščitil tuje

pivovarne, katere kupec, luksemburški gostilničar, se je pripravljaj, da bo nabavljal pri luksemburški pivovarni.

- 91 V teh okoliščinah je treba skleniti, da Komisija ni nepravilno uporabila prava, ko je menila, da je cilj sporazuma ovirati prodiranje tujih pivovarn v luksemburški gostinski sektor.
- 92 Nobena od trditvev tožečih strank ne more ovreči te ugotovitve.
- 93 Prvič, glede trditve, da je bil namen sporazuma samo preprečiti, da bi tuje pivovarne kršile „klavzule o pivu“, je treba najprej spomniti, da ni utemeljena z dejstvi, saj se je sporazum, kot bo pojasnjeno v drugem delu tega tožbenega razloga, uporabljal celo pri neobstoju „klavzule o pivu“.
- 94 Poleg tega je treba po zgledu tistega, kar je bilo navedeno pri zavrnitvi tretjega dela tega tožbenega razloga, poudariti, da dejstvo, ki so ga navedle tožeče stranke, čeprav se šteje za pravilno, ne more utemeljiti omejevalnega cilja sporazuma, kot je bil ugotovljen.
- 95 Nazadnje, tožeče stranke s trditvijo, da je bil namen sporazuma ohranjati možnost, da luksemburška pivovarna odgovori na ponudbo gostilničarja, ki namerava skleniti pogodbo s tujo pivovarno, priznavajo, da je bil sporazum omejevalen zaradi svojega cilja. Z ohranjanjem te možnosti naj bi namreč po definiciji spremenil pogoje konkurence v škodo zadevne tuje pivovarne.

- 96 Drugič, tožeče stranke trdijo, da je bil sporazum upravičen zaradi izjemnega položaja Luksemburga in neobičajnega položaja, nastalega zaradi nelojalnosti gostilničarjev. Poleg tega trdijo, da se člen 11 sporazuma ni nikoli izvajal. Brasserie nationale dodaja, da s sporazumom tujim pivovarnam ni bilo preprečeno sklepanje pogodb.
- 97 V zvezi s temi trditvami je treba ponovno spomniti, da čeprav se sprejmejo, ne morejo upravičiti omejevalnega cilja sporazuma, kot izhaja iz dejstev, ki jih je navedla Komisija in jih tožeče stranke niso izpodbijale. Predvsem je treba spomniti, da trditev, da sporazum tujim pivovarnam ni preprečeval sklepanja pogodb, ni upoštevana, saj je bil cilj sporazuma omejevanje konkurence, tako da ni treba preučiti, ali je bila tudi njegova posledica omejevanje konkurence (glej v tem smislu sodbo Sodišča z dne 6. julija 2000 v zadevi Volkswagen proti Komisiji, T-62/98, Recueil, str. II-2707, točka 231).
- 98 Tretjič, tožeče stranke ponavljajo trditev, da je pristojnost direktorja zveze FBL sporna. Brasserie nationale dodaja, da izjava direktorja zveze FBL, navedena v uvodni izjavi 68 Odločbe, zavezuje samo direktorja in ni stališče Brasserie nationale.
- 99 V zvezi s tem je treba glede izpodbijanja pristojnosti direktorja zveze FBL opozoriti, da ga je treba zavriniti iz razlogov, navedenih pri zavrnitvi prejšnjega dela tega tožbenega razloga. Poleg tega, kot je navedeno v isti uvodni izjavi 68 Odločbe, je bila ta opazka izrečena na spravnem sestanku o izvajanju sporazuma. Zato jo je treba upoštevati pri pravni presoji tega sporazuma. Komisija s tem te opazke nikakor ni obravnavala, kot da je stališče pivovarne Brasserie nationale.

100 Četrtrič, Brasserie nationale o izjavi o nameri v zvezi s pivovarno Battin trdi, da prvi pododstavek te izjave spodbuja predvsem prodiranje tujih piv v Luksemburg. Izraz „ravnotežje“, uporabljen v drugem pododstavku te izjave, naj bi pomenil samo željo po ohranjanju možnosti, da nacionalna ponudba ostane prisotna, ko se točilnica odpre konkurenci.

101 V zvezi s tem je dovolj spomniti, da bi bila posledica te izjave o nameri, čeprav bi pivovarni Battin dejansko omogočala distribucijo določenih tujih piv, vseeno precejšnje omejevanje svobode delovanja te pivovarne in zato omejevanje konkurence.

102 Nazadnje, Brasserie nationale trdi, da Odločba vsebuje protislovno obrazložitev, saj strankam očita, da so tujim pivovarnam zavrnilo ugodnosti, ki se sicer štejejo za nesprejemljive med nacionalnimi pivovarnami.

103 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da čeprav je odprtje jamstva „klavzul o pivu“ tujim pivovarnam lahko okrepilo omejevalno naravo tega jamstva, ostaja dejstvo, da sta člen 11 sporazuma in izjava o nameri v zvezi s pivovarno Battin omogočala izključitev tujih pivovarn iz „ugodnosti“, čeprav nezakonitih, ki jih je to jamstvo prineslo glede zaščite kupcev, in torej oviranje njihovega prodiranja v luksemburški gostinski sektor.

104 Iz tega sledi, da je treba četrti del prvega tožbenega razloga zavrniti.

— Nezdostno upoštevanje ozadja sporazuma pri presoji njegovega cilja (prvi del prvega tožbenega razloga)

- 105 Treba je opozoriti, da je v uvodni izjavi 47 Odločbe, naslovljeni „Omejevanje konkurence zaradi cilja“, navedeno, da je bil cilj sporazuma, prvič, ohranjati kupce strank v luksemburškem gostinskem sektorju, in drugič, ovirati prodiranje tujih pivovarn v ta sektor. Ista uvodna izjava se glede prvega opredeljenega cilja sklicuje na uvodne izjave od 48 do 66 Odločbe, glede drugega pa na uvodne izjave od 67 do 73 te odločbe.
- 106 Torej iz strukture Odločbe izhaja, da v nasprotju s tem, na kar se opirajo trditve tožečih strank, opredelitev cilja sporazuma ni omejena na uvodne izjave od 59 do 62, ampak izhaja iz vseh uvodnih izjav od 47 do 73.
- 107 Že samo branje vseh teh uvodnih izjav kaže, da tožeče stranke ne morejo veljavno trditi, da ozadje sporazuma ni bilo predmet presoje njegovega cilja. V zvezi s tem se je treba sklicevati na povzetek uvodnih izjav od 48 do 73 Odločbe, predstavljen zgoraj v točkah od 30 do 40.
- 108 Poleg tega je treba spomniti, da so okoliščine ozadja, ki jih Komisija po mnenju tožečih strank ni dovolj upoštevala pri presoji cilja sporazuma, dinamičnost zadevnega sektorja glede tržnih deležev, edinstveno odprtje tega sektorja uvozu in obstoj številnih točilnic, ki niso vezane na stranke. Vendar se te okoliščine ozadja ne nanašajo na vprašanje, kakšen je bil cilj sporazuma, ampak na vprašanje, kakšni so bili njegovi učinki. V skladu z ustaljeno sodno prakso Komisiji ni treba preučiti

učinkov sporazuma, ki je protikonkurenčen zaradi svojega cilja (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Volkswagen proti Komisiji, točka 231). Tožeče stranke tega ne izpodbijajo in priznavajo, da je odveč dokazati učinke sporazuma, ki je protikonkurenčen zaradi svojega cilja.

109 Treba je dodati, da trditve tožečih strank, da Komisija ni dovolj upoštevala okoliščin ozadja, niso utemeljene. V točkah od 23 do 25 zgoraj navedene sodbe IAZ in drugi proti Komisiji, na katero se sklicujejo tožeče stranke, so se namreč upoštevali „vsebina sporazuma [ki se obravnava v zadevi, v kateri je bila izrečena ta sodba] ter tudi njegov izvor in okoliščine njegovega izvajanja“. Prav take elemente je Komisija upoštevala pri ugotovitvi, da je sporazum omejevalen zaradi svojega cilja. V zvezi s tem se je treba ponovno sklicevati na zgoraj navedeni povzetek uvodnih izjav od 48 do 73 Odločbe.

110 Iz tega sledi, da je treba prvi del prvega tožbenega razloga zavrnil.

Drugi del prvega tožbenega razloga: Komisija ni pravilno sklepala, da se je sporazum uporabljal pri neobstoju „klavzul o pivu“

Izpodbijana odločba

111 Komisija v Odločbi meni, da so se stranke glede na zapisnik sestanka zveze FBL z dne 7. oktobra 1986, kakor je bil spremenjen z zapisnikom sestanka zveze FBL z dne 2. decembra 1986, dogovorile o širši razlagi izraza „klavzula o pivu“, kot je

predvidena v členu 2 sporazuma. V skladu z Odločbo je ta razlaga potrjena z dopisom, ki ga je pivovarna Wiltz 23. oktobra 1991 poslala zvezi FBL (uvodna izjava 9).

Trditve strank

- 112 Tožeče stranke trdijo, da je Komisija ni pravilno sklepala, da je sporazum veljal tudi, če ni obstajala pravilno sklenjena in veljavna „klavzula o pivu“.
- 113 Po mnenju tožečih strank je namreč treba, čeprav je lahko sporazum posledica drugega dokumenta, in ne uradnega, še preveriti, ali gre za „zvest izraz skupne volje“ strank (sodbi Sodišča z dne 15. julija 1970 v zadevi ACF Chemiefarma proti Komisiji, 41/69, Recueil, str. 661, točke od 110 do 114, ter z dne 29. oktobra 1980 v združenih zadevah Van Landewyck in drugi proti Komisiji, od 209/78 do 215/78 in 218/78, Recueil, str. 3125, točka 86). Vendar naj v tem primeru taka volja ne bi obstajala. Tožeče stranke najprej opozarjajo, da je v zapisniku sestanka zveze FBL z dne 7. oktobra 1986, navedenem v uvodni izjavi 9 Odločbe, zapisano, da „so bili trije dokumenti odloženi [...], odobreni in [naj bi bili] podpisani na naslednjem sestanku“, o čemer poroča zapisnik sestanka zveze FBL z dne 2. decembra 1986, prav tako naveden v uvodni izjavi 9 Odločbe, v katerem je zapisano, da „[so stranke] podpis [ale] [navedene dokumente]“. Po mnenju tožečih strank je tak podpis torej formalnost, brez katere ne bi bilo mogoče opredeliti nobene skupne volje strank. Opozarjajo, da nobeden od zgoraj navedenih zapisnikov ne poroča o takem podpisu glede razlage sporazuma, kot izhaja iz teh dveh zapisnikov, in to čeprav te razlage ni mogoče ločiti od treh zgoraj navedenih dokumentov. Poleg tega opozarjajo, da je iz zgoraj navedenega zapisnika sestanka zveze FBL z dne 2. decembra 1986 razvidno, da je bilo besedilo iz točke 2 zapisnika prejšnjega sestanka zveze FBL natančneje pojasnjeno. Zadnje navedeno besedilo torej ni bilo sprejeto niti po prvem niti

po drugem sestanku. Nazadnje, tožeče stranke opozarjajo, da je besedilo dopisa z dne 23. oktobra 1991, ki ga je pivovarna Wiltz poslala zvezi FBL in je navedeno v uvodni izjavi 9 Odločbe, naslovljeno „Predlog“. Dodajajo, da to besedilo vsebuje dve alineji razlage, navedeni v zgoraj navedenih zapisnikih, v skrajšani in izboljšani obliki. Vendar naj pivovarna Wiltz po mnenju tožečih strank ne bi imela nobenega interesa dati ta predlog, če bi ta zapisnika že izražala sporno razširitev.

- 114 Tožeče stranke glede tega, da je pivovarna Wiltz domnevno sprejela sporno razširitev, odgovarjajo, da je ta v zadevni izjavi uporabila pogojnik. Glede tega, da je pivovarna Brasserie nationale domnevno sprejela to razširitev, ta odgovarja, da je v zadevni izjavi navedla samo, kdo je dal predlog za tako razširitev, ter da izraza „strinja se s podpisom“ in „to je ni motilo, da ne bi podpisala,“ označujeta samo njeno pripravljenost za podpis v prihodnosti.
- 115 Brasserie nationale ob sklicevanju na korespondenco v spisu tudi opozarja, da med strankami ni nikoli nastal spor zaradi neobstoja podpisane pogodbe.
- 116 Končno, Brasserie nationale trdi, da je Komisija priznala, da se sporazum ne uporablja, če ne obstaja „klavzula o pivu“, saj je v uvodni izjavi 92 Odločbe trdila, da je bil „obseg kršitve [...] omejen [...] samo na točilnice, ki so bile s klavzulo o izključni nabavi vezane na stranke“.
- 117 Komisija izpodbija utemeljenost tega dela prvega tožbenega razloga.

Presoja Sodišča prve stopnje

- 118 V skladu z ustaljeno sodno prakso za sporazum v smislu člena 81(1) ES zadostuje, da zadevna podjetja izrazijo skupno voljo, da bodo na trgu delovala na določen način (glej v tem smislu zgoraj navedeni sodbi ACF Chemiefarma proti Komisiji, točka 112, ter Van Landewyck in drugi proti Komisiji, točka 86, sodbi Sodišča prve stopnje z dne 17. decembra 1991 v zadevi Hercules Chemicals proti Komisiji, T-7/89, Recueil, str. II-1711, točka 256, in z dne 26. oktobra 2000 v zadevi Bayer proti Komisiji, T-41/96, Recueil, str. II-3383, točka 67). Glede oblike izražanja navedene skupne volje zadostuje, da je izjava izraz volje strank, da na trgu ravnajo v skladu njo (glej v tem smislu zgoraj navedene sodbe ACF Chemiefarma proti Komisiji, točka 112, Van Landewyck in drugi proti Komisiji, točka 86, in Bayer proti Komisiji, točka 68).
- 119 Iz tega sledi, da pojem sporazuma v smislu člena 81(1) ES, kot je bil razložen v sodni praksi, temelji na obstoju soglasja volj med najmanj dvema strankama, oblika, v kateri je soglasje izraženo, pa ni pomembna, dokler je pravi izraz teh volj (zgoraj navedena sodba Bayer proti Komisiji, točka 69).
- 120 V obravnavanem primeru je treba najprej ugotoviti, da je v zgoraj navedenem zapisniku sestanka zveze FBL z dne 7. oktobra 1986 navedeno:

„2. Klavzula o pivu

Trije dokumenti, ki so bili odloženi [...], so odobreni in bodo podpisani na naslednjem sestanku.

Poleg tega je dogovorjeno, da se sprejme in obravnava kot ‚klavzula o pivu‘:

- najem in finančna udeležba pri opremi kavarne – ne da bi bila ‚klavzula o pivu‘ izrecno omenjena;

- prevzem pravice do točenja s strani pivovarne z vložitvijo kapitala, ne da bi bila ‚klavzula o pivu‘ izrecno omenjena.

Ti razlagi sta sestavna dela veljavnih določb na tem področju.“

¹²¹ V zgoraj navedenem zapisniku sestanka zveze FBL z dne 2. decembra 1986 je navedeno (odlomki so takšni kot v izvorniku):

„1. V zapisniku sestanka z dne 7. oktobra 1986 so potrebne naslednje spremembe:

[...] Točka 2 – alineja 1

- ‚najem in finančna udeležba pri opremi kavarne – ne da bi bila ‚klavzula o pivu‘ izrecno omenjena, na primer pivovarna X najame nepremičnino in finančno prispeva k obnovi nepremičnine glede na njeno namembnost, vendar ne sklene ali ji ne uspe skleniti obveznosti z lastnikom.

Alinea 2

se bo glasila:

- prevzem pravice do točenja s strani pivovarne, ne da bi bila ‚klavzula o pivu‘ izrecno omenjena.

2. Pivovarji podpišejo [tri dokumente iz točke 2 zapisnika sestanka z dne 7. oktobra 1986].

Vsi pivovarji so prejeli kopije teh podpisanih dokumentov, katerih izvornike bo hranil [FBL]. Ti dokumenti so zaupni.“

¹²² V zgoraj navedenem dopisu, ki ga je pivovarna Wiltz 23. oktobra 1991 poslala zvezi FBL, je navedeno:

„Predlog:

V povezavi s členom 2 sporazuma se pivovarji dogovorijo, da se sprejme in obravnava kot ‚klavzula o pivu‘:

- najem;

— zagotavljanje pravice do točenja s strani pivovarne iz katerega koli naslova.“

123 Torej je treba preučiti, ali je Komisija glede na podatke, ki so jih predložile tožeče stranke, pravno zadostno dokazala obstoj soglasja volj med strankami na podlagi sporazuma, čeprav ne obstaja pravilno sklenjena in veljavna „klavzula o pivu“.

124 Treba je ugotoviti, da je v zapisniku sestanka zveze FBL z dne 7. oktobra 1986 izrecno navedeno, da je bila navedena razširitev področja uporabe sporazuma „dogovorjen[a]“ in „je [bila] sestavni del obstoječih [določb] na tem področju“. Niti v tem zapisniku niti v zapisniku sestanka zveze FBL z dne 2. decembra 1986 ni določena nobena formalizacija tega sporazuma. Zato dejstvo, da je v prvem zapisniku določeno tudi, da naj bi bili nekateri v njem navedeni dokumenti „odobreni in bodo podpisani“, ni pomembno. Prav tako dejstvo, da drugi zapisnik vsebuje spremembe (sicer razmeroma majhne) v primerjavi z besedilom v prvem zapisniku, ne more ovreči dogovora strank, doseženega prav v zvezi s tako spremenjenim besedilom.

125 Še več, kot je navedeno v uvodni izjavi 29 Odločbe, sta pivovarni Brasserie nationale in Wiltz priznali, da se sporazum uporablja tudi za nekatere odnose med pivovarno in gostilničarjem, kadar pogodba o dobavi ali „klavzula o pivu“ sploh ni bila sklenjena.

126 Brasserie nationale je namreč v odgovoru na vprašanja, ki jih je Komisija postavila po obravnavi, glede primera, v katerem bi obstajal najem ali financiranje pivovarne, ne pa pogodba, ki bi vsebovala „klavzulo o pivu“, izjavila:

„V tem primeru je v dokumentih iz leta 1986 [in sicer v obeh zgoraj navedenih zapisnikih] navedeno, da je treba tudi sklepati o obstoju ‚klavzule o pivu‘ v smislu sporazuma. Treba je priznati, da je ta klavzula *a priori* presenetljiva, saj noben pivovar ne vlaga brez pogodbe. [...] Res pa je, da se ta neverjetna klavzula ni nikoli [...] izvajala. V resnici je šlo za absurdno predpostavko, ki si jo je zamislil [...] Delovna predpostavka te osebe je bila očitno absurdna, vendar ker [Brasserie nationale] nikakor ni imela namenov, ki so se ji pripisovali, je sprejela, da podpiše zadevno besedilo [...] To [Brasserie nationale] ni motilo, da ne bi podpisala, saj ni nameravala ravnati v skladu s to predpostavko, navedeno v zadevni klavzuli [...]“

127 Pivovarna Wiltz pa je v odgovoru na obvestilo o nasprotovanju izjavila:

„[Sporazum] bi se kvečjemu lahko tako obravnaval na podlagi razlage izraza, klavzula o pivu, dogovorjene med strankami na [sestankih zveze FBL] 7. oktobra in 2. decembra 1986, vendar je bil tudi takrat edini in zakoniti cilj zagotoviti informacije, da se prepreči pravna negotovost pri večjih naložbah.“

128 V zvezi s tem je treba zavriniti trditev tožečih strank o tem, da je pivovarna Wiltz v izjavi, navedeni v prejšnji točki, uporabila pogojnik. Pivovarna Wiltz je v isti izjavi namreč izrecno zapisala: „razlaga izraza ‚klavzula o pivu‘ je bila dogovorjena med strankami“.

- 129 Brasserie nationale tudi trdi, da je v izjavi, navedeni zgoraj v točki 126, navedla samo, kdo je dal predlog za razširitev področja uporabe sporazuma na primere, v katerih ne obstaja „klavzula o pivu“, ter da izraza „strinja se s podpisom“ in „to [je] ni motilo, da ne bi podpisala,“ označujeta samo njeno pripravljenost za podpis v prihodnosti.
- 130 Te trditve je prav tako treba zavrnil. V okoliščinah primera zgoraj navedena izjava ne more ovreči ugotovitve, da je Brasserie nationale privolila v razširitev področja uporabe sporazuma po sestankih 7. oktobra in 2. decembra 1986. V zvezi s tem je treba spomniti, da ni pomembno, kdo je predlagal razširitev področja uporabe sporazuma, če se lahko dokaže soglasje volj (glej v tem smislu sodbo Sodišča z dne 1. februarja 1978 v zadevi Miller proti Komisiji, 19/77, Recueil, str. 131, točka 7, in sodbo Sodišča prve stopnje z dne 14. julija 1994 v zadevi Parker Pen proti Komisiji, T-77/92, Recueil, str. 549, točka 37).
- 131 Vsekakor je morala pivovarna Brasserie nationale, ob predpostavki, da ni privolila v razširitev področja uporabe sporazuma, izraziti svoje nestrinjanje z novo razlago „klavzul o pivu“ (glej v tem smislu sodbo Sodišča prve stopnje z dne 15. marca 2000 v združenih zadevah Cimenteries CBR in drugi proti Komisiji, T-25/95, T-26/95, od T-30/95 do T-32/95, od T-34/95 do T-39/95, od T-42/95 do T-46/95, T-48/95, od T-50/95 do T-65/95, od T-68/95 do T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 in T-104/95, Recueil, str. II-491, točka 1353 ter navedena sodna praksa). Vendar ni sporno, da tega ni storila.
- 132 Poleg tega, če se stranke ne bi odločile za navedeno razširitev področja uporabe sporazuma, se Brasserie nationale logično v odgovoru Komisiji ne bi sklicevala samo na neuporabo te razširitve.

- 133 Glede trditve v zvezi z zgoraj navedenim dopisom pivovarne Wiltz je treba ugotoviti, da je ta pivovarna res lahko dala predlog, naveden v tem dopisu, ne iz razloga, ki so ga navedle tožeče stranke, ampak v želji po spremembi besedila, ki izhaja ravno iz obeh zgoraj navedenih zapisnikov. Poleg tega je treba ugotoviti, da ta predlog pivovarne Wiltz v nasprotju s trditvami tožečih strank ne vsebuje samo redakcijske izboljšave. Tako je v skladu s tem predlogom „najem“ izenačen s „klavzulo o pivu“, čeprav je v zapisniku sestanka zveze FBL z dne 2. decembra 1986 določeno, da se kot taka klavzula obravnava „najem in finančna udeležba pri opremi kavarne“. Torej ni mogoče šteti, da je ta sprememba samo redakcijska.
- 134 Nazadnje, glede domnevnega priznanja Komisije, da se sporazum ni uporabljal, če ni obstajala „klavzula o pivu“, je treba opozoriti, da če formulacija, ki je uporabljena v uvodni izjavi 92 Odločbe in po kateri je „obseg kršitve omejen [...] samo na točilnice, ki so na stranke vezane s klavzulami o izključni nabavi“, ni primerna, iz povezanega branja uvodnih izjav 9 in od 48 do 63 ter zlasti iz sklicevanja v uvodni izjavi 50 na uvodno izjavo 9 izhaja mnenje Komisije, da se je sporazum uporabljal tudi, če ni obstajala „klavzula o pivu“. V preostalem je treba spomniti, da tožeče stranke s tem delom prvega tožbenega razloga izpodbijajo to mnenje. Torej ne bi mogle veljavno trditi, da je Komisija menila drugače.
- 135 Ob upoštevanju zgoraj navedenega je treba ugotoviti, da tožeče stranke niso predložile dokazov, s katerimi bi lahko ovrgle ugotovitev Komisije o obstoju soglasja volj med strankami o uporabi sporazuma, tudi če ne obstaja pravilno sklenjena in veljavna „klavzula o pivu“.
- 136 Zato je treba drugi del prvega tožbenega razloga zavriniti.

Peti del prvega tožbenega razloga: neobstoj precejšnjega učinka sporazuma na konkurenco

Izpodbijana odločba

- 137 Komisija v Odločbi opozarja, da je sporazum lahko precej omejeval konkurenco v luksemburškem gostinskem sektorju. V zvezi s tem je treba opozoriti, prvič, da so stranke omejile obseg sporazuma na luksemburški gostinski sektor, kar pomeni, da so menile, da je njihov položaj v tem sektorju dovolj pomemben ter da se v njem pogoji konkurence dovolj razlikujejo od pogojev v drugih sektorjih in sosednjih državah, da lahko zagotavljajo učinkovitost sporazuma. Drugič, v Odločbi je navedeno, da so stranke ob upoštevanju svoje proizvodnje in distribucije uvoženih piv nadzirale približno 85 % prodaje piva v zadevnem sektorju ter da je bila več kot polovica luksemburških točilnic vezana nanje s „klavzulo o pivu“ (uvodne izjave od 74 do 76).

Trditve strank

- 138 Tožeče stranke trdijo, da ugotovitev Komisije o obstoju precejšnjega omejevanja konkurence ni pravilna in ni zadostno obrazložena. Opozarjajo namreč, da Komisija ni opredelila referenčnega trga. Nato trdijo, da omejitev obsega sporazuma na gostinski sektor ne dokazuje ničesar, ampak le ustreza obsegu težave, ki so jo opredelile stranke in zaradi katere bi lahko sodelovale. Poleg tega, čeprav se 85-odstotni delež piva, ki ga distribuirajo stranke, lahko zdi visok, 40- do 45-odstotni delež točilnic, odprtih drugim pivovarvam, ne bi upravičeval presoje, da je bilo omejevanje precejšnje. Poleg tega bi morali iz neizvajanja omejevanja za tuje pivovarne sklepati, da omejevanje ni bilo precejšnje.

139 Komisija izpodbija utemeljenost tega dela prvega tožbenega razloga.

Presoja Sodišča prve stopnje

— Zatrjevana napaka pri presoji

140 V zvezi s tem je dovolj spomniti, da se podjetja, ki sklenejo sporazum, katerega cilj je omejevanje konkurence, načeloma ne morejo izogniti uporabi člena 81(1) ES s tem, da zatrjujejo, da naj njihov sporazum ne bi bistveno vplival na konkurenco (sodba Sodišča prve stopnje z dne 8. julija 2004 v zadevi Mannesmannröhren-Werke proti Komisiji, T-44/00, ZOdl., str. II-2223, točki 130 in 196).

141 Ker je bil cilj sporazuma ohranjati kupce strank v luksemburškem gostinskem sektorju in hkrati ovirati prodiranje tujih pivovarn v ta sektor, je imel smisel le, če je bil njegov cilj bistveno omejiti konkurenco v tem sektorju, to je na zanje tržno koristen način (glej po analogiji zgoraj navedeno sodbo Mannesmannröhren-Werke proti Komisiji, točka 131).

— Domnevno pomanjkljiva obrazložitev

- ¹⁴² V skladu z ustaljeno sodno prakso mora biti obrazložitev, ki se zahteva v členu 253 ES, prilagojena vrsti obravnavanega akta ter jasno in nedvoumno izražati utemeljitev institucije, ki je akt izdala, tako da se zainteresirane stranke lahko seznanijo z utemeljitvijo sprejetega ukrepa in da pristojno sodišče lahko izvrši nadzor (sodba Sodišča z dne 2. aprila 1998 v zadevi Komisija proti Sytraval in Brink's France, C-367/95 P, Recueil, str. I-1719, točka 63).
- ¹⁴³ Glede na informacije, navedene v uvodnih izjavah od 74 do 76 Odločbe, je treba sklepati, da je Brasserie nationale povsem lahko navedla trditve o nezakonnosti ugotovitve Komisije, da je bilo omejevanje konkurence precejšnje.
- ¹⁴⁴ Glede očitka, da zadevni trg ni bil opredeljen, je dovolj spomniti, da za Komisijo obstaja obveznost take opredelitve v odločbi, ki se sprejme na podlagi člena 81 ES, samo če brez take opredelitve ni mogoče ugotoviti, ali lahko zadevni sporazum, sklep podjetniškega združenja ali usklajeno ravnanje vplivajo na trgovino med državami članicami in ali je njihov cilj oziroma posledica preprečevanje, omejevanje ali izkrivljanje konkurence na skupnem trgu (sodba Sodišča prve stopnje z dne 19. marca 2003 v zadevi CMA CGM in drugi proti Komisiji, T-213/00, Recueil, str. II-913, točka 206). Ta položaj ne obstaja v obravnavanem primeru, kot izhaja zlasti iz zavrnitve tretjega in četrtega dela tega tožbenega razloga.
- ¹⁴⁵ Iz tega sledi, da je treba peti del prvega tožbenega razloga zavrniti.

146 Ker so bili vsi deli prvega tožbenega razloga zavrženi, je treba ta tožbeni razlog zavržiti v celoti, tako da je treba preučiti drugi tožbeni razlog.

2. Drugi tožbeni razlog: kršitev člena 15(2) Uredbe št. 17 in zahteve po obrazložitvi iz člena 253 ES

147 Drugi tožbeni razlog je razdeljen na tri dele, ki se nanašajo na, prvič, dejstvo, da kršitev ni bila storjena namerno, drugič, napako pri presoji teže in trajanja kršitve, in tretjič, neuporabo Smernic o načinu določanja glob, naloženih na podlagi člena 15(2) Uredbe št. 17 in člena 65(5) PJ (UL 1998, C 9, str. 3, v nadaljevanju: Smernice) na področju olajševalnih okoliščin. Tožbeni razlog, naveden v zadevi T-49/02, vsebuje še četrti del, ki se nanaša na pomanjkljivo obrazložitev začetnega osnovnega zneska, ki ga je Komisija upoštevala za izračun glob.

Prvi del drugega tožbenega razloga: kršitev ni bila storjena namerno

Izpodbijana odločba

148 Komisija v Odločbi meni, da se za kršitev pravil Skupnosti o konkurenci šteje, da je bila storjena namerno, če se zadevne stranke zavedajo, da je cilj oziroma posledica zadevnega ravnanja omejevanje konkurence. Ni pomembno, da se zavedajo tudi kršenja določbe Pogodbe ES. Komisija je glede določb o tujih pivovarnah menila, da stranke niso mogle prezreti njihovega omejevalnega cilja. Sicer pa niso navedle nobene utemeljitve v zvezi s temi določbami. Za omejevanje konkurence med strankami zaradi vzajemnega upoštevanja „klavzul o pivu“ se šteje za mogoče, da je

stranke ob sklenitvi sporazuma in do marca 1996 vodila pravna negotovost, ki jo je povzročila luksemburška sodna praksa o nedoločitvi cene ali količine. Vendar naj bi ta razlog prenehal marca 1996, ko se je ta sodna praksa spremenila. Komisija je torej ugotovila, da so stranke namerno storile kršitev, čeprav je luksemburška sodna praksa lahko ustvarila dvom o kršitvenem značaju nekaterih klavzul v določenem obdobju (uvodni izjavi 89 in 90).

Trditve strank

¹⁴⁹ Tožeče stranke trdijo, da Komisija ni pravilno sklepala o njihovi namerni storitvi kršitve.

¹⁵⁰ Komisija naj bi glede omejevanja v zvezi z ohranjanjem kupcev po eni strani priznala, da je luksemburška sodna praksa lahko ustvarila dvom o kršitvenem značaju tega omejevanja. Tožeče stranke, ki ponavljajo trditev, da je bilo treba to utemeljitev sprejeti ne do leta 1996, ampak do sredine leta 1998, dodajajo, da je bila kršitev glede na sklepanje Komisije v Odločbi storjena „namerno“ samo v zadnjih dveh letih veljavnosti sporazuma. Po drugi strani naj Komisija v Odločbi nazadnje ne bi izpodbijala, da je bil edini cilj sporazuma zagotoviti upoštevanje „klavzul o pivu“. Ta cilj naj bi bil zakonit (zgoraj navedena sodba *Delimitis*).

- 151 Poleg tega tožeče stranke trdijo, da niso tako velike, da njihovega nepoznavanja prava ne bi bilo mogoče sprejeti. Opozarjajo, da čeprav je Brasserie nationale v uvodni izjavi 96 Odločbe opredeljena kot veliko podjetje, naj ta značilnost, nasprotno, ne bi veljala za nobeno od drugih strank. Poleg tega naj se tožeče stranke ne bi nikoli zavedale omejevanja trgovine med državami članicami. Brasserie nationale v zvezi z zadnjim vprašanjem dodaja, da Komisija ni dokazala nasprotnega.
- 152 Tožeče stranke tudi trdijo, da nobena od strank ni poskušala ovirati tujih pivovarn. Brasserie nationale dodaja, da nobena od strank ni menila, da se cilj ohranjati možnost nacionalne konkurence lahko šteje za protikonkurenčen. Pridržek, ki ga je pivovarna Diekirch izrazila o zakonitosti sporazuma, naj bi bil samo klasična formula v dopisih v sporu.
- 153 Brasserie nationale o obrazložitvi v Odločbi o tem, ali so tožeče stranke ravnale namerno, trdi, da je trditev, da glede določb o tujih pivovarnah „stranke niso mogle prezreti njihovega omejevalnega cilja“, načelna, ne pa dokaz, ter da trditev, da „stranke niso navedle nobene utemeljitve“, ni pravilna. Zaradi teh dveh očitkov naj po mnenju pivovarne Brasserie nationale ne bi bilo mogoče sprejeti, da obrazložitev v Odločbi izpolnjuje zahteve po jasnosti in natančnosti. Pivovarni Wiltz in Battin trdita, da obrazložitev v uvodni izjavi 89 Odločbe ni dokaz. Člen 253 ES naj se torej ne bi upošteval.
- 154 Komisija izpodbija utemeljenost tega dela drugega tožbenega razloga.

Presoja Sodišča prve stopnje

— Zatrjevana napaka pri presoji

- ¹⁵⁵ V skladu z ustaljeno sodno prakso, da se kršitev pravil o konkurenci iz Pogodbe ES lahko šteje za namerno, ni nujno, da se je podjetje zavedalo svojega omejevanja konkurence, ampak zadostuje, da ni moglo prezreti, da je bil cilj njegovega ravnanja omejevanje konkurence, in ni pomembno, ali se je podjetje zavedalo ali ne, da krši člen 81 ES (zgoraj navedena sodba Miller proti Komisiji, točka 18, in sodba Sodišča prve stopnje z dne 6. aprila 1995 v zadevi Ferriere Nord proti Komisiji, T-143/89, Recueil, str. II-917, točka 41 ter navedena sodna praksa).
- ¹⁵⁶ Kot izhaja iz zavrnitve tretjega in četrtega dela prvega tožbenega razloga, je Komisija zakonito lahko sklepala, da je bil cilj sporazuma, da stranke ohranijo kupce v luksemburškem gostinskem sektorju in da se ovira prodiranje tujih pivovarn v ta sektor. Sporazum tako pomeni razdelitev trga in delitev skupnega trga. V teh okoliščinah je treba ugotoviti, da je Komisija, ne da bi storila napako, lahko sklepala, da tožeče stranke niso mogle prezreti, da je cilj sporazuma omejevanje konkurence.
- ¹⁵⁷ S tega vidika je treba ugotoviti, da so trditve tožečih strank, da naj ne bi bile tako velike, da njihovega nepoznavanja prava ne bi bilo mogoče sprejeti, da se niso nikoli zavedale, da sporazum omejuje trgovino med državami, da nobena od strank ni poskušala ovirati tujih pivovarn in da nobena od strank ni menila, da se cilj ohranjanja možnosti nacionalne konkurence lahko šteje za protikonkurenčen, nujno vse brezpredmetne v obravnavanem primeru.

158 Tožeče stranke tudi trdijo, da Komisija v Odločbi priznava, da je takratna luksemburška sodna praksa lahko ustvarila dvom o kršitvenem značaju omejevanja v zvezi z ohranjanjem kupcev. V zvezi s tem je dovolj spomniti, kot trdi Komisija, da tak dvom, čeprav bi bil utemeljen, ni pomemben za namernost omejevanja konkurence, zlasti ker se ne nanaša na cilj sporazuma, ki je bil omejevati konkurenco, ampak kvečjemu na njegov kršitveni značaj. Kot izhaja iz sodne prakse, navedene zgoraj v točki 155, se pojem namernosti iz člena 15(2) Uredbe št. 17 nanaša samo na omejevalni cilj zadevnega sporazuma, in ne na to, ali ta krši člen 81(1) ES.

159 Nazadnje, v zvezi s trditvijo, da je Brasserie de Luxembourg v uvodni izjavi 96 Odločbe opredeljena kot veliko podjetje in da nasprotno ta značilnost ne velja za druge stranke, je treba spomniti, kot opozarja Komisija, da je bila velikost pivovarne Brasserie de Luxembourg navedena samo za utemeljitev uporabe množitelja za to pivovarno kot sredstva odvratanja. Ta presoja velikosti podjetja torej ni pomembna za preučitev namernosti omejevanja konkurence.

— Domnevno pomanjkljiva obrazložitev

160 Z vidika zahtev po obrazložitvi iz člena 253 ES, navedenih zgoraj v točki 140, so v uvodnih izjavah 89 in 90 Odločbe jasno in nedvoumno navedeni razlogi, zakaj je Komisija sklepala, da je bilo omejevanje konkurence namerno.

161 Iz tega sledi, da je treba prvi del drugega tožbenega razloga zavrniti.

Drugi del drugega tožbenega razloga: napaka pri presoji teže in trajanja kršitve

Izpodbijana odločba

- ¹⁶² Komisija v zvezi s težo kršitve v Odločbi po eni strani opozarja, da če je bil cilj sporazuma ohraniti kupce in ovirati prodiranje tujih pivovarn na trg, je ta kršitev ena najresnejših, ki se lahko storijo. Po drugi strani meni, prvič, da je obseg kršitve omejen na gostinski sektor in samo na točilnice, ki so s klavzulo o izključni nabavi vezane na stranke, drugič, da se določbe o tujih pivovarnah niso izvajale, in tretjič, da je luksemburški trg piva najmanjši v Skupnosti. Iz vseh teh razlogov je bila kršitev nazadnje opredeljena kot resna (uvodni izjavi 92 in 93).
- ¹⁶³ Komisija v zvezi s trajanjem kršitve v Odločbi opozarja, da je kršitev prenehala 16. februarja 2000, ko je pivovarna Interbrew obvestila Komisijo, da je svojim hčerinskima družbama Mousel in Diekirch naročila, naj prenehata izvajati sporazum (uvodna izjava 86). Iz tega je mogoče sklepati, da je kršitev, ki je trajala več kot štirinajst let (1985–2000), dolgotrajna (uvodna izjava 97).

Trditve strank

- ¹⁶⁴ Tožeče stranke trdijo, da Komisija ni pravilno presodila teže in trajanja kršitve.

- 165 Glede teže kršitve opozarjajo, da so v Smernicah manjše kršitve opredeljene kot omejitve „z omejenim vplivom na trg in vplivajo samo na znaten, a relativno omejen del trga Skupnosti“, resne kršitve pa kot horizontalne ali vertikalne omejitve iste vrste kot zgoraj, vendar „uporabljene bolj strogo, z večjim vplivom na trg in z učinki na širokih področjih skupnega trga“. Po mnenju tožečih strank bi morala biti ta kršitev opredeljena kot manjša, saj je v uvodni izjavi 92 Odločbe navedeno, da se določbe v zvezi s tujimi pivovarnami niso izvajale, saj je sporazum zadeval samo gostinski sektor v Luksemburgu in so bile izmenjane informacije zelo omejene. Brasserie nationale v zvezi s tem ponavlja trditev, da sporazuma ni bilo treba priglasiti.
- 166 Tožeče stranke glede trajanja kršitve trdijo, da se določbe v zvezi s tujimi pivovarnami niso izvajale.
- 167 Komisija izpodbija utemeljenost tega dela drugega tožbenega razloga.

Presoja Sodišča prve stopnje

— Teža kršitve

- 168 Treba je opozoriti, da je v Smernicah predvsem navedeno, da je treba pri ocenjevanju teže kršitve upoštevati njeno naravo, dejanski vpliv na trg, če se ta lahko meri, in velikost zadevnega geografskega trga. Kršitve so torej razdeljene v tri kategorije: manjše kršitve, resne kršitve in zelo resne kršitve (točka 1 A, prvi in drugi odstavek).

- 169 Treba je pojasniti, da Smernice ne vplivajo na presojo globe, ki jo opravi sodišče Skupnosti, ki ima na podlagi člena 17 Uredbe št. 17 neomejeno pristojnost. Poleg tega, če Komisija lahko določi globo v skladu z metodo iz Smernic, mora ostati v okviru kazni, določenih v členu 15 Uredbe št. 17 (sodba Sodišča prve stopnje z dne 21. oktobra 2003 v zadevi General Motors Nederland in Opel Nederland proti Komisiji, T-368/00, Recueil, str. II-4491, točka 188).
- 170 Treba je opozoriti, da je treba tezo kršitev ugotoviti ob upoštevanju številnih dejavnikov, kot so zlasti posebne okoliščine primera, njegov kontekst in odvrtačni učinek glob, ne da bi bil narejen zavezujoč in dokončen seznam meril, ki jih je treba obvezno upoštevati. Poleg tega iz ustaljene sodne prakse izhaja, da ima Komisija po Uredbi št. 17 diskrecijsko pravico pri določitvi glob, da bi usmerjala podjetja v smislu spoštovanja pravil o konkurenci. Sodišče prve stopnje mora vseeno preveriti, ali je naložena globa sorazmerna s težo in trajanjem kršitve, ter uravnotežiti tezo kršitve in okoliščine, ki jih navede tožeča stranka (sodba Sodišča prve stopnje z dne 21. oktobra 1997 v zadevi Deutsche Bahn proti Komisiji, T-229/94, Recueil, str. II-1689, točka 127, ter zgoraj navedena sodba General Motors Nederland in Opel Nederland proti Komisiji, točka 189).
- 171 V obravnavanem primeru je treba ugotoviti, da je Komisija v Odločbi uporabila utemeljitev v dveh fazah, ne da bi se izrecno sklicevala na Smernice.
- 172 Glede prve faze utemeljitve je treba opozoriti, kot je bilo navedeno pri preučitvi tretjega in četrtega dela prvega tožbenega razloga, da sporazum pomeni razdelitev trga in poleg tega delitev skupnega trga.

- 173 Glede razdelitve trga so omejevalni sporazumi te vrste navedeni med primeri omejevalnih sporazumov, ki so v členu 81(1)(c) ES izrecno opredeljeni kot nezdružljivi s skupnim trgom. V sodni praksi so namreč opredeljeni kot očitne omejitve konkurence (sodba Sodišča prve stopnje z dne 15. septembra 1998 v združenih zadevah *European Night Services* in drugi proti Komisiji, T-374/94, T-375/94, T-384/94 in T-388/94, Recueil, str. II-3141, točka 136).
- 174 Glede delitve skupnega trga je treba opozoriti, da je taka očitna kršitev konkurenčnega prava po svoji naravi posebno resna. Nasprotuje najbolj temeljnemu ciljem Skupnosti in zlasti uresničevanju enotnega trga (glej v tem smislu sodbo Sodišča prve stopnje z dne 22. aprila 1993 v zadevi *Peugeot* proti Komisiji, T-9/92, Recueil, str. II-493, točka 42, ter zgoraj navedeno sodbo *General Motors Nederland* in *Opel Nederland* proti Komisiji, točka 191).
- 175 V teh okoliščinah je Komisija v prvi fazi utemeljitve upravičeno menila, da sporazum spada med najresnejše kršitve člena 81 ES.
- 176 Glede druge faze utemeljitve je treba opozoriti, da v skladu z ustaljeno sodno prakso nacionalni geografski trg ustreza bistvenemu delu skupnega trga (sodba Sodišča z dne 9. novembra 1983 v zadevi *Michelin* proti Komisiji, 322/81, Recueil, str. 3461, točka 28, in zgoraj navedena sodba *Deutsche Bahn* proti Komisiji, točka 58).
- 177 Ker ni sporno, da se ta kršitev nanaša na luksemburški gostinski sektor v celoti, pokriva bistveni del skupnega trga.

178 Poleg tega je Komisija v Smernicah za zelo resne kršitve navedla, da gre „navadno za horizontalne omejitve, kot so cenovni karteli in kvote o delitvi trga ali druga ravnanja, ki ogrožajo pravilno izvajanje enotnega trga, kot je porazdelitev domačih trgov“ (točka 1 A, drugi odstavek, tretja alineja). Iz tega informativnega opisa izhaja, da so sporazumi ali usklajena ravnanja, ki kot v obravnavanem primeru vključujejo predvsem razdelitev kupcev in delitev skupnega trga, lahko že po svoji naravi opredeljeni kot zelo resni, ne da bi moral biti za ta ravnanja značilen poseben geografski obseg ali učinek. To ugotovitev potrjuje dejstvo, da čeprav je v informativnem opisu resnih kršitev navedeno, da „bodo [te] večinoma horizontalne ali vertikalne omejitve [...], vendar uporabljene bolj strogo, z večjim vplivom na trg in z učinki na širokih področjih skupnega trga“, pa nasprotno opis zelo resnih kršitev ne navaja nobene zahteve po dejanskem učinku na trg niti po učinkih na posebno geografsko območje.

179 Iz tega sledi, da je opredelitev te kršitve kot resne namesto zelo resne, kot izhaja iz Odločbe, že omiljena opredelitev glede na merila, ki se običajno uporabljajo za določitev glob pri omejevalnih sporazumih, katerih cilja sta razdelitev trga in delitev skupnega trga (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Tate & Lyle in drugi proti Komisiji, potrjeno s sodbo Sodišča z dne 29. aprila 2004 v zadevi British Sugar proti Komisiji, C-359/01 P, Recueil, str. I-4933, točka 103).

180 Še več, treba je opozoriti, da Komisija v točki 1 A, drugi odstavek, prva alineja, Smernic za manjše kršitve podrobneje določa, da „so [te] lahko trgovinske omejitve, običajno vertikalne narave, vendar z omejenim vplivom na trg, in vplivajo samo na znaten, a relativno omejen del trga Skupnosti“.

- 181 Vendar je treba ugotoviti, da horizontalni omejevalni sporazum, ki pokriva celotno ozemlje neke države članice ter katerega cilja sta razdelitev trga in delitev skupnega trga, ne more biti opredeljen kot manjša kršitev v smislu Smernic.
- 182 Dejstvo, da se druga opredeljena kršitev ni izvajala, ne spremeni te presoje. Kot je bilo opozorjeno v točki 174, je namreč ta omejitev značilna kršitev člena 81 ES in širše ciljev Skupnosti.
- 183 Iz vseh teh razlogov je treba ugotoviti, da Komisija s tem, da je to kršitev nazadnje opredelila kot resno, ni kršila pravic tožečih strank z vidika prava Skupnosti.

— Trajanje kršitve

- 184 V zvezi s tem je treba spomniti, da čeprav se dejstvo, da se določbe sporazuma o tujih pivovarnah niso izvajale, šteje za dokazano, to dejstvo ni pomembno.
- 185 Ker Komisija ni bila dolžna dokazati učinkov zadevnega sporazuma, saj je bil njegov cilj omejevanje konkurence, dejstvo, ali se je en vidik zadevnega sporazuma izvajal ali ne, ni pomembno za izračun trajanja kršitve. Za izračun trajanja kršitve, katere cilj je omejevanje konkurence, je treba namreč določiti samo obdobje, v katerem je

ta sporazum obstajal, in sicer obdobje med datumom njegove sklenitve in datumom njegovega prenehanja (zgoraj navedena sodba CMA CGM in drugi proti Komisiji, točka 280).

186 Iz zgornjega izhaja, da je treba drugi del drugega tožbenega razloga zavrniti.

Tretji del drugega tožbenega razloga: neizvajanje Smernic na področju olajševalnih okoliščin

Izpodbijana odločba

187 Komisija je v Odločbi sklepala, da dvom, ki ga je luksemburška sodna praksa lahko ustvarjala do marca 1996 o kršitvenem značaju omejitev v zvezi z vzajemnim upoštevanjem „klavzul o pivu“, upravičuje znižanje globe za 20 % (uvodna izjava 100).

Trditve strank

188 Tožeče stranke v podporo temu delu po eni strani trdijo, da Komisija nepravilno ni priznala olajševalne okoliščine kot posledice dvoma, ki ga je zgoraj navedena luksemburška sodna praksa ustvarjala do marca 1996, saj tega datuma ni mogoče upoštevati kot skrajnega datuma tveganja, zaradi katerega je bil sklenjen sporazum. Brasserie nationale dodaja, da možnost pritožbe in nasprotujočih si sodnih praks upravičuje, da se ta dvom prizna kot olajševalna okoliščina do prenehanja

sporazuma ali vsaj do izteka povprečnega roka za obravnavo pritožbe v državi, kot je Luksemburg, in sicer treh let. V teh okoliščinah je bilo po mnenju pivovarne Brasserie nationale znižanje globe za najmanj 40 % utemeljeno.

- 189 Po drugi strani se tožeče stranke sklicujejo na to, da je med olajševalnimi okoliščinami, naštetimi v Smernicah, navedeno „dejansko neizvajanje sporazumov o kršitvah“ (točka 3, druga alineja). Zato naj bi neizvajanje določb sporazuma v zvezi s tujimi pivovarnami upravičevalo dodatno znižanje glob.
- 190 Komisija izpodbija utemeljenost tega dela drugega tožbenega razloga.

Presoja Sodišča prve stopnje

- 191 Glede prve trditve tožečih strank je treba opozoriti na mnenje Komisije, da vprašanje pravne negotovosti, ki so ga navedle stranke, ne upravičuje odstopanja od člena 81(1) ES (uvodna izjava 62). Kot je bilo navedeno pri preučitvi tretjega dela prvega tožbenega razloga, ta ugotovitev ni napačna, saj taka skrb ne more upravičiti omejevalnega sporazuma, ki ima protikonkurenčni cilj.
- 192 Ker to vprašanje ne upravičuje takega omejevalnega sporazuma, ga ni mogoče upoštevati kot olajševalne okoliščine, ki upravičuje znižanje globe, naložene zaradi tega omejevalnega sporazuma.

193 Treba je ugotoviti, da vprašanje pravne negotovosti, ki so ga navedle stranke, ne more upravičiti priznanja razumnega dvoma o kršitvenem značaju ravnanja, ki omejuje konkurenco v obravnavanem primeru, v smislu točke 3 Smernic, ker je bil obravnavani sporazum, kot je navedeno zgoraj, sporazum, katerega cilja sta bila razdelitev trga in delitev skupnega trga.

194 Iz tega sledi, da Komisija s tem, da je tožečim strankam zaradi navedenega dvoma odobrila znižanje globe za 20 %, ni kršila pravic, ki jim jih podeljuje pravo Skupnosti.

195 Glede druge trditve tožečih strank je treba spomniti, da se zgoraj navedene točke 3, druga alineja, Smernic ne sme razlagati, kot da se nanaša na primer, v katerem se omejevalni sporazum v celoti ne izvaja, brez upoštevanja ravnanja vsakega podjetja, ampak jo je treba razumeti kot okoliščino, ki temelji na posamičnem ravnanju vsakega podjetja.

196 Tožeče stranke niso navedle nobenega dokaza, na podlagi katerega bi bilo mogoče sklepati, da bi se jim morala priznati olajševalna okoliščina zaradi dejanskega neizvajanja sporazuma v skladu s točko 3, druga alineja, Smernic, ki bi torej dokazoval, da so dejansko odstopile od izvajanja sporazuma s tem, da so sprejele, da bodo na trgu ravnale konkurenčno.

197 Iz zgornjega izhaja, da je treba zavrnilo tretji del drugega tožbenega razloga.

Četrty del drugega tožbenega razloga (naveden samo v zadevi T-49/02): pomanjkljiva obrazložitev začetnega osnovnega zneska, ki ga je Komisija uporabila za izračun glob

Izpodbijana odločba

- 198 V Odločbi je ta kršitev zaradi vseh navedenih razlogov opredeljena kot resna. Komisija je menila, da je poleg tega treba upoštevati dejansko ekonomsko sposobnost strank, da povzročijo škodo, in hkrati določiti tako globo, ki ji zagotavlja dovolj odvračalni učinek, ter da je treba ponderirati ta znesek zaradi upoštevanja posebne teže kršitve vsake stranke. Tako so bile stranke na podlagi dejanske prodaje v zadevnem sektorju razdeljene v tri skupine, uporabljeni znesek zaradi teže kršitve za prvo skupino iz uvodne izjave 95 Odločbe, ki se je nanašala na pivovarno Brasserie de Luxembourg, pa je znašal 500.000 EUR (uvodne izjave od 92 do 95).

Trditve strank

- 199 Brasserie nationale očita Komisiji, da ni zadostno obrazložila začetnega osnovnega zneska, uporabljenega za prvo skupino podjetij iz uvodne izjave 95 Odločbe, to je zneska, na katerem v celoti temeljijo vsi izračuni za vsako stranko. To naj bi preprečilo sodni nadzor nad globo, naloženo pivovarni Brasserie nationale, in torej upravičilo razveljavitev te globe.
- 200 Komisija izpodbija utemeljenost tega dela drugega tožbenega razloga.

Presoja Sodišča prve stopnje

201 Z vidika zahtev po obrazložitvi iz člena 253 ES, navedenih zgoraj v točki 142, je treba sklepati, da je glede na informacije, navedene v uvodnih izjavah od 92 do 95 Odločbe, pivovarna Brasserie nationale povsem lahko navedla tožbene razloge, ki se nanašajo na nezakonnost elementov izračuna, zaradi katerih je Komisija uporabila navedeni znesek 500.000 EUR za prvo zgoraj navedeno skupino.

202 Iz navedenih ugotovitev namreč izhaja, da je Komisija dobila ta znesek tako, da je najprej to kršitev opredelila kot resno ter nato upoštevala ekonomsko sposobnost pivovarne Brasserie de Luxembourg, da povzroči škodo drugim gospodarskim subjektom, nujnost določitve dovolj odvrčalne globe in posebno težo njene kršitve, ki se določi glede na njeno prodajo v luksemburškem gostinskem sektorju.

203 Zato je treba četrti del drugega tožbenega razloga zavrni.

204 Ker so bili vsi deli drugega tožbenega razloga zavrjnjeni, je treba ta tožbeni razlog v celoti zavrni.

205 Zato je treba te tožbe zavrni v celoti.

Stroški

- 206 V skladu s členom 87(2) Poslovnika Sodišča prve stopnje se neuspeli stranki naloži plačilo stroškov, če so bili ti priglašeni.
- 207 Tožeče stranke niso uspele, zato se jim v skladu s predlogi Komisije naloži plačilo stroškov.

Iz teh razlogov je

SODIŠČE PRVE STOPNJE (drugi senat)

razsodilo:

- 1. Tožbe se zavrnejo.**
- 2. Tožečim strankam se naloži plačilo stroškov.**

Meij

Forwood

Pelikánová

Razglašeno na javni obravnavi v Luxembourggu, 27. julija 2005.

Sodni tajnik

Predsednik

H. Jung

A. W .H. Meij

II - 3101

Stvarno kazalo

Dejansko stanje	II - 3040
Izpodbijana odločba	II - 3044
Postopek	II - 3046
Predlogi strank	II - 3046
Pravo	II - 3047
1. Prvi tožbeni razlog: kršitev člena 81(1) ES	II - 3047
Presoja cilja sporazuma (tretji, četrti in prvi del prvega tožbenega razloga) ...	II - 3048
Izpodbijana odločba	II - 3048
Trditve strank	II - 3054
— Domnevno napačna opredelitev sporazuma, kot da je njegov cilj ohranjanje kupcev (tretji del prvega tožbenega razloga)	II - 3054
— Domnevno napačna opredelitev sporazuma, kot da je njegov cilj ovirati prodiranje v luksemburški gostinski sektor (četrti del prvega tožbenega razloga)	II - 3059
— Nezadostno upoštevanje ozadja sporazuma pri presoji njegovega cilja (prvi del prvega tožbenega razloga)	II - 3060
Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3062
— Domnevno napačna opredelitev sporazuma, kot da je njegov cilj ohranjanje kupcev (tretji del prvega tožbenega razloga)	II - 3062
— Domnevno nepravilna opredelitev sporazuma, kot da je njegov cilj ovirati prodiranje v luksemburški gostinski sektor (četrti del prvega tožbenega razloga)	II - 3067

— Nezadostno upoštevanje ozadja sporazuma pri presoji njegovega cilja (prvi del prvega tožbenega razloga)	II - 3071
Drugi del prvega tožbenega razloga: Komisija ni pravilno sklepala, da se je sporazum uporabljal pri neobstoju „klavzul o pivu“	II - 3072
Izpodbijana odločba	II - 3072
Trditve strank	II - 3073
Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3075
Peti del prvega tožbenega razloga: neobstoj precejšnjega učinka sporazuma na konkurenco	II - 3082
Izpodbijana odločba	II - 3082
Trditve strank	II - 3082
Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3083
— Zatrjevana napaka pri presoji	II - 3083
— Domnevno pomanjkljiva obrazložitev	II - 3084
2. Drugi tožbeni razlog: kršitev člena 15(2) Uredbe št. 17 in zahteve po obrazložitvi iz člena 253 ES	II - 3085
Prvi del drugega tožbenega razloga: kršitev ni bila storjena namerno	II - 3085
Izpodbijana odločba	II - 3085
Trditve strank	II - 3086
Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3088
— Zatrjevana napaka pri presoji	II - 3088
— Domnevno pomanjkljiva obrazložitev	II - 3089

Drugi del drugega tožbenega razloga: napaka pri presoji teže in trajanja kršitve	II - 3090
Izpodbijana odločba	II - 3090
Trditve strank	II - 3090
Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3091
— Teža kršitve	II - 3091
— Trajanje kršitve	II - 3095
Tretji del drugega tožbenega razloga: neizvajanje Smernic na področju olajševalnih okoliščin	II - 3096
Izpodbijana odločba	II - 3096
Trditve strank	II - 3096
Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3097
Četrty del drugega tožbenega razloga (naveden samo v zadevi T-49/02): pomanjkljiva obrazložitev začetnega osnovnega zneska, ki ga je Komisija uporabila za izračun glob	II - 3099
Izpodbijana odločba	II - 3099
Trditve strank	II - 3099
Presoja Sodišča prve stopnje	II - 3100
Stroški	II - 3101